

Preventivně výchovná činnost na základních školách

Bc. Markéta Klimšová

Diplomová práce
2023

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení
Ústav ochrany obyvatelstva

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Markéta Klimšová**
Osobní číslo: **L21245**
Studijní program: **N1032A020002 Bezpečnost společnosti**
Specializace: **Ochrana obyvatelstva**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Preventivně výchovná činnost na základních školách**

Zásady pro vypracování

1. Zpracujte teoretický vstup do řešené problematiky a zaměřte se na preventivně výchovnou činnost.
2. Zvolte subjekt pro realizaci experimentální části práce.
3. Analyzujte současnou situaci v oblasti preventivně výchovné činnosti na dané základní škole.
4. Na základě zjištěných poznatků navrhnete plán preventivně výchovné činnosti.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. HADDOW, George D., Jane A. BULLOCK a Damon P. COPPOLA. *Introduction to emergency management*. Amsterdam: Elsevier, (2017). ISBN 9780128030646.
2. PLUCKOVÁ, Irena et al. *Jak se zachovat když...: pro 2. stupeň základní školy vztahující se k osvojování účelného chování při mimořádných událostech a při ohrožení v každodenních rizikových situacích*. Brno: Nová škola, 2016. Duhová řada. ISBN 978-80-7289-746-9.
3. ŘEHÁK, David, Bohumír MARTÍNEK a Petra LEGIERSKÁ. *Ochrana obyvatelstva v kontextu aktuálních bezpečnostních hrozeb*. Druhé vydání. Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2019. ISBN 978-80-7385-220-7.

Další odborná literatura dle doporučení vedoucího diplomové práce.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Jakub Rak, Ph.D.**
Ústav ochrany obyvatelstva

Datum zadání diplomové práce: **1. prosince 2022**

Termín odevzdání diplomové práce: **28. dubna 2023**

L.S.

doc. Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
děkanka

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

V Uherském Hradišti dne 2. prosince 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti, dne: 28.4.2023

Jméno a příjmení studenta: Bc. Markéta Klimšová

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Diplomová práce je zaměřena na problematiku preventivně výchovné činnosti na základních školách. Hlavním cílem práce je zpracování plánu preventivně výchovné činnosti pro vybranou základní školu a poskytnout tak škole možné doporučení, jak preventivně výchovnou činností zapojit do procesu výuky. K vytvoření plánu byl využit nestandardizovaný rozhovor a dedukce. Plány preventivně výchovné činnosti obsahují nejen vzdělávací okruhy a metody, ale také možné metodické materiály k výuce. Tyto plány byly poskytnuty vybrané základní škole pro možnou aplikaci do výuky.

Klíčová slova: bezpečnost, ochrana člověka za mimořádných událostí, prevence, preventivně výchovná činnost, výchova, vzdělávání

ABSTRACT

The thesis is focused on the issue of preventive educational activities in primary schools. The main aim of the thesis is to develop a plan of preventive educational activities for a selected primary school and to provide the school with possible recommendations on how to integrate preventive educational activities into the teaching process. Non-standardized interview and inference was used to develop the plan. The plans of preventive educational activities include not only educational topics and methods, but also possible methodological materials for teaching. These plans were provided to the selected primary school for possible application in teaching.

Keywords: safety, population protection in emergencies, prevention, preventive educational activities, education, training

Ráda bych poděkovala v první řadě panu Ing. Jakubu Rakovi, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, cenné rady, a hlavně vstřícný a trpělivý přístup. Dále bych chtěla poděkovat základní škole Academic School Uherské Hradiště za spolupráci při zpracování praktické části práce. Další poděkování je směřováno na oddělení preventivně výchovné činnosti Ministerstva vnitra Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky za konzultace ohledně plánů preventivně výchovné činnosti.

Poděkovat bych chtěla také své rodině a přátelům za velkou oporu a podporu po celou dobu studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
CÍL PRÁCE A POUŽITÉ METODY.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 PRÁVNÍ RÁMEC A TERMINOLOGIE.....	12
1.1 PRÁVNÍ RÁMEC.....	12
1.2 ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE	15
1.3 KONCEPČNÍ A STRATEGICKÉ DOKUMENTY	17
2 OCHRANA OBYVATELSTVA	21
2.1 AKTUÁLNÍ POJETÍ OCHRANY OBYVATELSTVA	24
3 PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST	27
3.1 VÝVOJ PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÉ ČINNOSTI	28
3.2 INSTITUCE A SUBJEKTY PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÉ ČINNOSTI.....	30
3.2.1 Organizace a složky integrovaného záchranného systému	31
4 METODY VZDĚLÁVACÍHO PROCESU.....	34
4.1 MODERNÍ METODY VZDĚLÁVÁNÍ.....	35
4.2 VYBRANÉ POMŮCKY K VÝUCE.....	37
4.2.1 Portály a programy	37
4.2.2 Příručky	39
4.2.3 Učebnice a časopisy	39
DÍLČÍ ZÁVĚR.....	41
II PRAKTICKÁ ČÁST	42
5 PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST V ZAHRANIČÍ.....	43
6 ACADEMIC SCHOOL UHERSKÉ HRADIŠTĚ	47
7 PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST NA ZÁKADNÍ ŠKOLE ACADEMIC SCHOOL UHERSKÉ HRADIŠTĚ	48
8 PLÁN PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÉ ČINNOSTI.....	52
9 NÁVRHOVÁ OPATŘENÍ	61
ZÁVĚR	65
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	66
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	77
SEZNAM OBRÁZKŮ	78
SEZNAM TABULEK.....	79
SEZNAM PŘÍLOH.....	80

ÚVOD

Předkládána diplomová práce se zabývá problematikou Preventivně výchovná činnost na základních školách. Proces vzdělávání je jednou z nejčastěji řešených otázek v současném světě, a to i v návaznosti na stále se rozvíjející technologie, umělé inteligence ale i události, ke kterým ve světě dochází. S ohledem na studijní program Bezpečnost společnosti se tak s kombinací předmětné oblasti stává téma velmi aktuálním a je to také jedním z důvodů, proč se autorka rozhodla toto téma zpracovat.

Základní školy se čím dál více orientují na růst žáků v oblastech informačních technologií, které jsou pro dnešní život a téměř všechny pracovní profese nedílnou součástí. Zapomíná se však velmi často na problematiku bezpečnosti. Oblasti jako ochrana obyvatelstva, integrovaný záchranný systém nebo příprava občanů k obraně státu se čím dál méně dostávají do vzdělávacích procesů žáků, a i s ohledem na současnou bezpečnostní situaci ve světě je čím dál tím větší potřeba se těmto oblastem věnovat. Pro to, aby žáci věděli, jak se zachovat při mimořádných událostech, jak komunikovat s operačními a informačními středisky, jak se zachovat při úniku nebezpečné látky, jak se evakuovat nebo jak poskytnout první pomoc se žáci mohou dočíst na internetu, ale je potřeba jim tyto vědomosti předávat i ve výuce. Z tohoto důvodu je potřeba věnovat pozornost rámcovým vzdělávacím programům, které je potřeba obohatit o okruhy témat z oblasti bezpečnosti a začlenit je tak do procesů vzdělávání žáků na základních školách ve větší míře.

Oblastí výchovy se zabývají i samotné složky integrovaného záchranného systému, převážně Hasičský záchranný sbor České republiky, který se snaží aplikovat například program Hasík CZ. Lze však i ve světě pozorovat nárůst užití pokročilých technologií, jako například virtuální nebo rozšířená realita. Obě technologie vytvářejí pro žáky zajímavější prostředí, které tak do značné míry přináší nové možnosti nejen pro žáky ale i vyučující. Za pomoci těchto nových postupů se tak stává čím dál více škola hrou, která žákům umožňuje jiný pohled na vzdělávání a v mnoha ohledech jej i zjednodušuje.

Diplomová práce se zaměřuje na preventivně výchovnou činnost vybrané základní školy, jejímž cílem je zpracovat analýzu současného stavu v oblasti preventivně výchovné činnosti na dané základní škole a za pomoci jejích zjištění navrhnout plán preventivně výchovné činnosti. Pro splnění cílů práce je využito metod analýzy dokumentů, dedukce, indukce, komparace, nestandardizovaného rozhovoru, rešerše a syntézy.

CÍL PRÁCE A POUŽITÉ METODY

Hlavním cílem diplomové práce je vytvoření plánu preventivně výchovné činnosti pro vybranou základní školu na základě zjištěných poznatků z analýzy aktuální situace na vybrané základní škole. Pro splnění hlavního cíle bude potřeba naplnit také jednotlivé dílčí cíle, kterým je zpracování teoretického vstupu do řešené problematiky a zhodnocení stavu preventivně výchovné činnosti v České republice. Další dílčí cíl se zaměřuje na zvolení vhodné základní školy pro tvorbu plánu preventivně výchovné činnosti a analýza aktuálního stavu vzdělávání v řešené problematice na vybrané základní škole.

K naplnění všech cílů diplomové práce a získání potřebných informací budou aplikovány následující vědecké metody:

- *Analýza dokumentů* – získávání informací o vývoji a aktuálním stavu preventivně výchovné činnosti v České republice za pomoci koncepčních a strategických dokumentů.
- *Dedukce* – postup shrnutí všeobecných údajů a vyvození konkrétního závěru, který sloužil k vytvoření plánu preventivně výchovné činnosti.
- *Indukce* – stanovuje obecné závěry vyvozené z dosažení dílčích cílů.
- *Komparace* – porovnávání stavu vzdělávání v České republice a zahraničí s vybranou základní školou.
- *Nestandardizovaný rozhovor* – získávání informací o aktuálním stavu vzdělávání na vybrané základní škole, konzultování moderních metod vzdělávání s Mgr. Janou Martincovou, Ph.D. MBA a rozhovor s pplk. Mgr. Jaromírem Šimanem a plk. Mgr. Eleonórou Tilcerovou ohledně preventivně výchovné činnosti na základních školách.
- *Rešerše* – shromáždění informací pomocí literárních nebo elektronických zdrojů a právních předpisů, sloužící k tvorbě teoretické části práce a zpracování tématu preventivně výchovné činnosti v zahraničí.
- *Syntéza* – plán preventivně výchovné činnosti pro vybranou základní školu byl zpracován na základě spojení získaných poznatků z teoretické části práce a analýzy aktuálního stavu preventivně výchovné činnosti na vybrané základní škole.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PRÁVNÍ RÁMEC A TERMINOLOGIE

Kapitola právní rámec a terminologie obsahuje vybrané základní zákony a vyhlášky, související s problematikou preventivně výchovné činnosti na základních školách a vymezuje jejich jednotlivé využití v dané oblasti. Součástí kapitoly jsou také dokumenty a koncepce, které neodmyslitelně k této problematice patří a udávají současný stav ochrany obyvatelstva a preventivně výchovné činnosti v České republice (dále jen „ČR“). K přiblížení zmiňované problematiky je v první kapitole zmíněna základní terminologie, shrnující pojmy a termíny, které se budou v práci dále vyskytovat.

1.1 Právní rámec

V této kapitole jsou níže popsány základní právní úpravy týkající se ochrany obyvatelstva a preventivně výchovné činnosti.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky

Základním ustanovením tohoto zákona je definování ČR jako svrchovaného, jednotného a demokraticky právně založeného státu na účtě k právům a svobodám člověka a občana. Zákon mimo jiné stanovuje moci zákonodárnou, výkonnou, soudní a úkoly nejvyššího kontrolního úřadu České národní banky a územní samosprávy (ČESKO, 1993).

Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně

Zákon vytváří podmínky ochrany života a zdraví občanů a majetku před požáry. Dále se zabývá ochranou před živelními pohromami a jinými mimořádnými událostmi (dále jen „MU“), stanovenými povinnostmi ministerstev a jiných správních úřadů, fyzických a právnických osob a dalších orgánů státní správy a samosprávy na úseku požární ochrany. Základním stanovením zákona je, aby si každý občan počínal tak, aby nevytvořil příčinu ke vzniku požáru a neohrozil tak životy, zdraví, majetek, zvířata a životní prostředí. Stěžejní částí tohoto zákona je část čtvrtá, která definuje postavení a úkoly jednotek požární ochrany (ČESKO, 1985).

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky

Základním ustanovením zákona o bezpečnosti ČR je „*zajištění svrchovanosti a územní celistvosti ČR, ochrana jejich demokratických základů a ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot je základní povinností státu.*“ Zákon definuje dva ze čtyř krizových stavů (nouzový stav, stav ohrožení státu) a utváří bezpečnostní radu státu (ČESKO, 1998).

Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách České republiky

Zákon o ozbrojených silách stanovuje „*postavení, úkoly a členění ozbrojených sil ČR, jejich řízení, přípravu a vybavení vojenským materiálem.*“ Mimo základní ustanovení jsou zákonem definovány úkoly armády ČR a jednotlivých částí ozbrojených sil (ČESKO, 1999a).

Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky

V návaznosti na zákon o ozbrojených silách definuje tento zákon povinnosti státních orgánů, samosprávních celků, fyzických a právnických osob ve vztahu k zajišťování obrany ČR. Je zde stanovena organizace obrany státu a její řízení, povinnosti fyzických a právnických osob, objekty důležité pro obranu státu a další stěžejní oblasti (ČESKO, 1999b).

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů

Zákon stanovuje základní povinnosti a úkoly složek integrovaného záchranného systému (dále jen „IZS“) a členění na základní a ostatní složky. Vymezuje také základní terminologii spjatou s jejich činností. V tomto zákoně je mimo jiné definován pojem ochrana obyvatelstva a jsou zde stanoveny stálé orgány pro koordinaci složek IZS, cvičení a přestupky, náhrady a finanční zabezpečení (ČESKO, 2000a).

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)

Spolu se zákonem o IZS, hospodářských opatřeních pro krizové stavy a hasičském záchranném sboru byl vydán v tzv. „*balíček krizové legislativy.*“ Kromě vymezení základních pojmů zákon pojednává o stavu nebezpečí, orgánech krizového řízení, úkolech jednotlivých ministerstev, samospráv a ostatních orgánů s územní působností. V zákoně jsou taktéž popsány práva a povinnosti osob, kontroly, přestupky a náhrady (ČESKO, 2000b).

Zákon č. 241/2000 Sb. o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů.

„*Zákon upravuje přípravu hospodářských opatření pro stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu, válečný stav a přijetí hospodářských opatření po vyhlášení krizových stavů.*“ Stěžejní oblastí tohoto zákona je systém hospodářských opatření pro krizové stavy. Stejně jako v ostatních zákonech jsou zde vymezeny základní pojmy vztažené k dané problematice, kontroly a přestupky (ČESKO, 2000c).

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Školský zákon se zaměřuje na legislativní úpravu předškolního, základního, středního, vyššího odborného a jiného vzdělávání ve školách a školských zařízeních. Zákon dále určuje podmínky, podle kterých se uskutečňuje výchova a vzdělávání a vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob. Zákon také obsahuje například podrobnosti o financování škol a školských zařízení ze státního rozpočtu, úkoly ředitelů škol a přestupky (ČESKO, 2004a).

Zákon č. 585/2004 Sb., o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon)

Zákon o branné povinnosti a jejím zajišťování obsahuje samotnou definici branné povinnosti, její vznik a dobrovolné převzetí. Dále zákon stanovuje náležitosti vojenské činné služby, odvodní řízení, vstup do ozbrojených sil jiného státu, posuzování zdravotní způsobilosti vojáků nebo přestupky (ČESKO, 2004b).

Zákon č. 320/2015 Sb., zákon o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů

Zákon obsahuje definici hasičského záchranného sboru a jeho základní úlohu při zajišťování bezpečnosti ČR a při humanitární pomoci. Definuje organizaci hasičského záchranného sboru České republiky (dále jen „HZS ČR“), základní povinnosti příslušníků a zaměstnanců, služební stejnokroj a prokazování příslušnosti, práci s informacemi a přestupky (ČESKO, 2015).

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Zákon stanovuje postavení a činnost policie České republiky (dále jen „PČR“) v rámci ČR, a to převážně v činnostech sloužících veřejnosti a ochraně jejich bezpečnosti. Dále zákon obsahuje náležitosti týkající se řízení a organizace policie, její základní povinnosti, zajišťování bezpečnosti osob a objektů anebo používání donucovacích prostředků a zbraní. Dle tohoto zákona PČR spolupracuje s právníky a fyzickými osobami například v oblasti prevence kriminality nebo vzdělávacích aktivit v rámci vnitřního pořádku a bezpečnosti (ČESKO, 2008).

Zákon č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě

Základním předmětem úpravy zákona o zdravotnické záchranné službě (dále jen „ZZS“) je vymezení podmínek poskytování ZZS, práva a povinnosti poskytovatelů ZZS a akutní

lůžkové péče. Dále upravuje podmínky, které zajišťují připravenost na řešení MU a krizových situací poskytovatelů ZZS. Zákon dále definuje samotnou ZZS, traumatologický plán, pracoviště krizové připravenosti, ale také působnost ministerstva v oblasti preventivně výchovné činnosti na úseku poskytování ZZS (ČESKO, 2011).

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva

Vyhláška k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva se skládá ze sedmi částí a vymezuje postup při zřizování zařízení civilní ochrany a při odborné přípravě jejich personálu, technické, provozní a organizační zabezpečení jednotného systému varování a vyrozumění, způsob provádění evakuace a jejího zabezpečení, zásady postupu při poskytování úkrytů, způsob a rozsah kolektivní a individuální ochrany obyvatelstva a způsoby informování obyvatelstva při možném ohrožení (ČESKO, 2002).

Vyhláška č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení IZS

Složky IZS jsou předmětem této vyhlášky, která stanovuje zásady koordinace složek IZS při společném zásahu, zásady spolupráce operačních středisek základních složek, dále podrobnosti o úkolech operačních a informačních středisek, obsah dokumentace IZS a zásady způsobu krizové komunikace. Obsahuje podrobnosti o stupních poplachu, zásady a způsoby zpracování, schvalování a používání havarijních plánů nebo koordinaci složek v místě zásahu (ČESKO, 2001).

1.2 Základní terminologie

V kapitole jsou definovány základní pojmy z oblasti ochrany obyvatelstva a vzdělávání, které budou v práci dále využívány.

Bezpečnost – dle terminologického slovníku Ministerstva Vnitra z roku 2016 lze bezpečnost definovat jako „stav, kdy je systém schopen odolávat známým a předvídatelným vnějším a vnitřním hrozbám, které mohou negativně působit proti jednotlivým prvkům tak, aby byla zachována struktura systému, jeho stabilita, spolehlivost a chování v souladu s cílovostí.“ Slovník vymezuje mimo jiné druhy bezpečnosti jako například bezpečnost kybernetická, ekonomická nebo environmentální (Ministerstvo vnitra ČR, 2016).

Dekontaminace – dekontaminaci lze označit jako odstraňování nebezpečných látek formou různých metod, postupů, organizačního zabezpečení a prostředků na takovou bezpečnou úroveň, která dále neohrožuje zdraví a život osob nebo zvířat (Bojový řád jednotek..., 2017).

Evakuace – evakuaci lze definovat jako souhrn opatření, které zabezpečují přemístování osob, zvířat a majetku z místa ohroženého MU do místa, které je zabezpečeno pro přijetí evakuovaného obyvatelstva (Řehák, Martínek a Legierská, 2019).

Hrozba – jedná se o proces, který způsobuje člověk nebo příroda a je spojen s nežádoucím nebezpečím. Může být spuštěna náhodně nebo záměrně na daném území a způsobit tak škody na majetku nebo ztráty na životech (Haddow, Bullock a Coppola, 2017).

Individuální ochrana – jedná se o soubor opatření, ať už materiálních nebo organizačních, které mají za cíl chránit jednotlivce před účinky nebezpečných látek chemického, radioaktivního nebo biologického původu. K individuální ochraně lze využít prostředky individuální ochrany anebo také prostředky improvizované ochrany očí, dýchacích cest nebo povrchu těla (Ministerstvo vnitra ČR, 2016).

Integrovaný záchranný systém – dle zákona o IZS se jedná o „*koordinovaný postup jeho složek při přípravě na MU a při provádění záchranných a likvidačních prací.*“ IZS je členěn dle zákona na základní a ostatní složky (ČESKO, 2000a).

Krizová situace – za krizovou situaci lze považovat MU, při které dojde k vyhlášení jednoho z krizových stavů z důvodu narušení kritické infrastruktury nebo jiného nebezpečí (ČESKO, 2000b).

Krizový stav – stav, který se vyhláší v případě vzniku hrozby nebo krizové situace hejtmanem kraje nebo primátorem hlavního města Prahy, vládou ČR nebo Parlamentem ČR a nazývá se stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu nebo válečný stav (Ministerstvo vnitra ČR, 2016).

Mimořádná událost – za MU lze považovat škodlivé působení sil a jevů způsobených člověkem, haváriemi nebo přírodními vlivy, které negativně působí vůči zdraví, majetku a životnímu prostředí, mohou ohrožovat životy a je potřeba provádět záchranné a likvidační práce (ČESKO, 2000a).

Nouzové přežití obyvatelstva – nouzové přežití obyvatelstva představuje jedno z opatření ochrany obyvatelstva a jedná se o soubor činností a postupů, které mají za cíl minimalizovat negativní dopady MU nebo krizových situací a zmírňovat poškození zdraví a života poškozeného obyvatelstva (Řehák, Martínek a Legierská, 2019).

Ochrana obyvatelstva – jedná se o plnění úkolů civilní ochrany zejména varování a vyzoomění, evakuace, ukrytí, nouzové přežití a další úkoly sloužící k zabezpečení

ochrany života, zdraví a majetku (Ministerstvo vnitra ČR, 2016). Přesná definice dle zákon č. 239/2000 Sb., o IZS se vyskytuje dále v textu.

Prevence – pojem prevence představuje předcházení škodlivým činnostem neboli soubor opatření, které mají za cíl předcházet vzniku MU nebo krizových situací (Ministerstvo vnitra ČR, 2016).

Rámcový vzdělávací program – rámcové vzdělávací programy slouží pro tvorbu školních vzdělávacích programů v předškolním, základním a středním stupni vzdělávání (Rámcové vzdělávací programy, ©2022).

Riziko – riziko je definováno dle terminologického slovníku jako „*možnost, že s určitou pravděpodobností vznikne událost, kterou považujeme z bezpečnostního hlediska za nežádoucí.*“ (Ministerstvo vnitra ČR, 2016)

Ukrytí obyvatelstva – jedná se o využití vhodných prostorů k ukrytí obyvatelstva před účinky světelného a tepelného záření, chemickými nebo biologickými látkami, pronikavé radiace a proti účinkům zbraní hromadného ničení. Úkryty mohou být stálé nebo improvizované (Ministerstvo vnitra ČR, 2016).

Varování a vyrozumění – podle Řehák, Martínek a Legierská (2019) lze varování definovat jako „*souhrn organizačních, technických a provozních opatření zabezpečující včasné předání varovné informace o reálně hrozící nebo již vzniklé MU, vyžadující realizaci opatření na ochranu obyvatelstva.*“ Oproti tomu lze vyrozumění chápat jako včasné předávání informací o hrozící MU nebo krizové situaci orgánům státní správy a samosprávy a právnickým a fyzickým osobám (Řehák, Martínek a Legierská, 2019).

Vzdělávání – jedná se o proces získávání vědomostí, který je spjatý s úsilím a lze jej rozvíjet pomocí poznatků, určitých schopností a dovedností jedince (Nešpor, 2018).

Zranitelnost – zranitelnost lze chápat jako určitou náchylnost zdroje k možnému vzniku škody neboli vnitřní vlastnost, která může vést k určitému následku (Ministerstvo vnitra ČR, 2016).

1.3 Koncepční a strategické dokumenty

Kapitola koncepční a strategické dokumenty definuje základní dokumenty týkající se předmětné oblasti a objasňuje jejich důležitost v rámci bezpečnosti a ochrany člověka. Mezi vybranými dokumenty je zařazen Národní program rozvoje vzdělávání v ČR,

Koncepce ochrany obyvatelstva, rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, audit národní bezpečnosti a další.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha

Tzv. Bílá kniha je vnímána jako „*systémový projekt, formulující myšlenková východiska, obecné záměry a rozvojové programy, které mají být směrodatné pro vývoj vzdělávací soustavy ve střednědobém horizontu.*“ Tento dokument byl vydán v roce 2001 na základě usnesení vlády ČR jako součást jednoho z cílů Koncepce vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v ČR (Národní program rozvoje vzdělávání v České republice, 2001).

Dokument definuje východiska a předpoklady rozvoje vzdělávací soustavy a popisuje obecné cíle vzdělávání a výchovy, proměny společnosti, které se stále prohlubují a jsou založeny na rozvoji vědy a techniky, nebo také celoživotním vzdělávání a financování. V rámci dalších kapitol se dokument věnuje důležitosti vzdělávání ve všech stupních vzdělávání, a to v předškolním, základním a středním vzdělávání, terciálním vzdělávání neboli vysoké a vyšší odborné školy a také vzdělávání dospělých (Národní program rozvoje vzdělávání v České republice, 2001).

Ochrana člověka za mimořádných událostí

V Pokynu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“), byla v roce 2003 vydána příručka pro učitele základních a středních škol s názvem Ochrana člověka za mimořádných událostí. Příručka slouží jako návod pro učitele, jak žáky připravit na problematiku možných vzniků MU, které by je mohly ohrozit na životě, zdraví nebo poškodit majetek. Žákům je důležité zdůrazňovat, že aplikací různých opatření a připraveností záchranných složek, ale i občanů, lze minimalizovat následky těchto ničivých událostí (Martínek, 2003).

V rámci této příručky byly školám dodány také didaktické pomůcky, které mají sloužit k ověření a procvičení získaných znalostí. Jednalo se konkrétně o videokazety, příručky, učební texty a různé dokumenty, zaměřující se na rozvoj těchto schopností (Martínek, 2003).

Bezpečnostní strategie České republiky

Bezpečnostní strategie ČR je základním vládním dokumentem bezpečnostní politiky ČR a byla vydána v roce 2015. Bezpečnostní strategie má za cíl řešit otázky bezpečnosti, tedy její přístupy, nástroje a opatření v rámci ochrany občanů a státu. Obsahuje východiska bezpečnostní politiky ČR, bezpečnostní zájmy ČR, kterými jsou životní, strategické a další

významné zájmy a dále bezpečnostní prostředí, které definuje bezpečnostní hrozby pro Českou republiku. Poslední částí je strategie prosazování bezpečnostních zájmů ČR, která obsahuje strategii prevence, ekonomický rámec a bezpečnostní systém ČR (Bezpečnostní strategie České republiky, 2015).

Audit národní bezpečnosti

Dokument s názvem Audit národní bezpečnosti byl vydán v roce 2016 na základě zasedání předsedy vlády. Audit národní bezpečnosti má za cíl podívat se na známé hrozby novým způsobem a hledat nové přístupy a průniky k jejich řešení. Má tedy ověřit základní schopnosti státu, a to jak identifikaci bezpečnostních hrozeb, tak i preventivní opatření a reakce na nastalé situace. Audit identifikuje nejzávažnější hrozby pro Českou republiku a ukazuje směr, jakým by se Vláda ČR měla vydat. Celkem bylo definováno 10 nejzávažnějších hrozeb pro Českou republiku a každé toto téma se skládá ze čtyř kapitol (Audit národní bezpečnosti, 2016).

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Jedná se o veřejný dokument, který vymezuje rámec vzdělávání pro jednotlivé etapy vzdělávání, tedy předškolní, základní a střední vzdělávání. V rámci základního vzdělávání je vymezován základní obsah a standardy základního vzdělávání a specifikuje úroveň, jíž by měli žáci na konci tohoto vzdělávání dosáhnout. Charakterizuje povinnosti školní docházky, hodnocení žáků a cíle základního vzdělávání, jako je všestranná a otevřená komunikace, ochrana svého zdraví, tolerance a ohleduplnost a další (Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2017).

Koncepce vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení

Dokument vydaný v roce 2017 se zaměřuje převážně na vzdělávání odborníků z oblasti bezpečnosti, IZS, krizového řízení nebo také ochrany ekonomiky nebo požární ochrany. V rámci příprav na zpracování této koncepce byla provedena analýza současného stavu vzdělávání odborníků pomocí SWOT analýzy a dotazníků, ze které koncepce dále vycházela. Dokument obsahuje také systém vzdělávání odborníků a popisuje například jednotlivé úrovně vzdělávání, cílové skupiny nebo formy vzdělávání (Koncepce vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení, 2017).

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030

Nejnovější koncepce ochrany obyvatelstva představuje dokument, který utváří podmínky pro bezpečný život všech občanů a představuje tak nový pohled na ochranu obyvatelstva. Hlavní myšlenka koncepce je nesena v duchu podtitulu koncepce, a to připravený občan, připravený systém, která má navádět k občanské zodpovědnosti ale také povinnosti státu vůči společnosti. Podrobnější obsah koncepce je zmíněn v následující kapitole (Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030, 2020).

Tyto již zmíněné dokumenty jsou stěžejní pro oblast bezpečnosti a ochrany obyvatelstva. Rámcové vzdělávací programy by měly pracovat s těmito relevantními zdroji pro přehled aktuálních MU a krizových situací pro Českou republiku. V reflexi na rozvoj žáků je zapotřebí připravenost na aktuálně řešené problematiky jednotlivých událostí. Z tohoto důvodu jsou v práci zmíněny také dokumenty jako bezpečnostní strategie nebo audit národní bezpečnosti, které definují hrozby po Českou republiku, na které je potřeba brát ohled.

Koncepce revize vzdělávací oblasti Člověk a zdraví

Rámcové vzdělávací programy pro základní vzdělávání by měly v následujících měsících projít aktualizací a inovací. K tomu slouží Koncepce revize vzdělávacích oblastí, která poskytuje podklad pro budoucí aktualizaci těchto programů. Nejedná se tak o ucelenou koncepci, ale pouze o východiska sloužící pracovním skupinám v dalších částech revize (Koncepce revize vzdělávací oblasti Člověk a zdraví, 2023).

Koncepce revize vzdělávacích oblastí je rozdělena na několik skupin, pro tuto práci je však podstatná oblast Člověk a zdraví. Dokument je zpracovaný formou odpovědí na 9 otázek, které jsou rozděleny do dvou skupin. V dokumentu jsou řešeny témata jako je vymezení společného obsahového základu, tvorba metodické podpory nebo dostatečná časová dotace (Koncepce revize vzdělávací oblasti Člověk a zdraví, 2023).

2 OCHRANA OBYVATELSTVA

Pod pojmem ochrana obyvatelstva si lidé nejčastěji představují ochranu jejich životů a zdraví. Jak stanovuje definice ochrany obyvatelstva, tak se nejedná pouze ochranu lidských životů a zdraví, ale dle zákona č. 239/2000 Sb., o IZS je tento pojem definován jako „*plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k zabezpečení ochrany jeho života, zdraví a majetku.*“ (ČESKO, 2000a). Pro plné pochopení ochrany obyvatelstva je však důležité zmínit i její genezi, která je rozdělena do 4 etap (Civilní obrana, 2014).

První etapou je období mezi lety 1935-1950. Tato etapa je označována jako Civilní protiletectká ochrana (CPO) a byla přijata zákonem č. 82/1935 Sb., o ochraně a obraně proti leteckým útokům. V této etapě je kladen důraz na ochranu civilního obyvatelstva především před leteckými útoky, a to z důvodu válečného konfliktu hrozícího ze strany fašistického Německa. Z důvodu hrozících leteckých útoků se zřizovaly úkryty, a to především v podnicích, zařízeních, novostavbách a ve městech a obcích, dle směrnice ministerstva vnitra, která byla vydána 15. září 1938 (Kratochvílová, Kratochvílová a Folwarczny, 2013).

První etapa je také vyznačována podpisem Mnichovské dohody, ke které došlo 29. září 1938 a to znamenalo konec nezávislosti Československa a jednalo se o akt, vedoucí bezprostředně ke vzniku 2. světové války. Dohodu podepsali předšedové vlád Německa (Adolf Hitler), Velké Británie (Neville Chamberlain), Francie (Édouard Daladier) a Itálie (Benito Mussolini) (Šmída, 2016). O rok později, tedy v roce 1939, došlo k nákupu plynových masek a vybudování úkrytů díky dřívějšímu navrženému nařízení. Doposud mělo ústřední řízení civilní protiletectké ochrany v gesci ministerstvo vnitra, ale od roku 1940 došlo ke změně a řízení přešlo na protektorátní policii. Ta zabezpečovala především součinnost požárních jednotek a složek červeného kříže. Došlo také k vybudování ústředny protiletectké ochrany a tzv. sítím výstrahy, které vytrvaly až do roku 1945 (Lošek, 2013).

Důležitým průlomem v této etapě byl vznik humanitárního práva a s ním spojené Ženevské úmluvy, které byly vytvořeny 12. srpna 1949 a společně s humanitárním právem pomáhaly zmírnit dopady na obyvatelstvo, které nebylo přímo zapojené do ozbrojeného konfliktu a na osoby, které byly vyřazeny z boje nebo zraněny. V rámci Ženevských úmluv byly vydány 4 úmluvy a k tomu později 3 dodatkové protokoly upravující další pravidla chování při ozbrojeném konfliktu (Doležel et al., 2014).

Mezi lety 1951-1992 dochází ke změně v civilní protiletecké ochraně, kdy tento pojem byl nahrazen civilní obranou. V této etapě dochází ke změně obrany proti klasickým zbraním na ochranu proti zbraním hromadného ničení. Pojem civilní obrana byl poprvé použit v I. dodatkovém protokolu k Ženevským úmluvám z roku 1949, kde se také uvádí mezinárodní znak ochrany obyvatelstva, tedy modrý trojúhelník na oranžovém poli (Blažek, ©2014). Pojem civilní obrana je definován jako plnění humanitárních úkolů s cílem chránit civilní obyvatelstvo před nebezpečím, odstranit bezprostřední účinky a vytvořit vhodné podmínky pro přežití (Civilní obrana, 2014).

Jelikož se v období druhé etapy jednalo převážně o strach z použití zbraní hromadného ničení, jako tomu bylo například při likvidaci měst Hirošima a Nagasaki, ochrana obyvatel se zaměřovala převážně na toto téma. Civilní obrana se tak stala součástí základního vzdělávání a pořádaly se tzv. branné dny. Ochrana proti zbraním hromadného ničení se dostala také k mužům, kteří byli součástí vojenské služby (Uher, 2020).

Uzákoněn byl tedy zákon č. 92/1954 Sb., o branné výchově, který se již zabýval ochranou proti zbraním hromadného ničení a v roce 1973 byl přijat další zákon č. 73/1973 Sb., o branné výchově, který měl vyzvat občany, aby cítili vlastní odpovědnost za přípravu k civilní obraně a měli možnost si osvojit znalosti a dovednosti v této oblasti a zároveň byli schopni pomoci při likvidaci následků (Doležel et al., 2014).

Třetí etapou, jenž utvářela základy nynější podoby ochrany obyvatelstva je etapa civilní ochrany. Tato etapa byla mezi lety 1993-2000. I když se jedná o nejkratší z etap, tak předznamenala mnohé významné úpravy v legislativě o krizovém řízení a o vzniku uceleného IZS. V samotném počátku této etapy došlo k rozdělení tehdejšího Československa na dvě samostatné republiky a ke změně řízení v oblasti zabezpečování obrany, kdy se ústředním orgánem stalo Ministerstvo obrany, které mělo na starost také civilní ochranu. Federální štáb Civilní obrany ukončil svoji činnost a jeho funkci přebíral Štáb civilní ochrany ČR (Řehák, Martínek a Legierská, 2019).

Civilní ochrana začala rozvíjet zejména varovací a vyrozumívací systémy a prověřovat jejich provozuschopnost, zaměřila se na budování úkrytů a novelizaci plánu ukrytí, skladování materiálů a v neposlední řadě na rozvoji spolupráce se sousedními zeměmi (Civilní obrana, 2014).

V roce 1994 došlo ke změně u výkonných složek civilní ochrany, kdy tyto záchranné útvary byly převedeny do podřízenosti Hlavního úřadu Civilní ochrany z tehdejší Armády České

republiky. Jelikož bylo jejich cílem poskytování pomoci obyvatelstvu postiženému MU a provádění záchranných a likvidačních prací, byla zřízena Základna logistiky v Olomouci k materiálnímu zabezpečení jejich činnosti (Minařík, 2004).

Na základě usnesení vlády ČR byla vydána koncepce ochrany obyvatelstva, která sloužila k zabezpečení úkolů civilní ochrany a stanovila tak hlavní úkoly civilní ochrany, kterými bylo zejména vytvoření komplexního systému varování a vyrozumění, individuální protichemická ochrana, kolektivní ochrana a poskytování pomoci při živelních pohromách, ke kterému došlo při likvidaci následků povodní, na kterých se podílely záchranné a výcvikové základny civilní ochrany (Řehák, Martínek a Legierská, 2019).

Ke konci této etapy došlo k důležitému momentu v oblasti civilní ochrany, a to přijetí řady zákonů, ve kterých se mimo jiné poprvé objevil pojem ochrana obyvatelstva (Doležel et al., 2014).

Zatím poslední a aktuální etapou je již zmíněná ochrana obyvatelstva, která započala rokem 2000 a přijetím tzv. balíčku krizových zákonů. Do tohoto balíčku spadaly zákony:

- Zákon č. 238/2000 Sb., o hasičském záchranném sboru.
- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému.
- Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení.
- Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy (Doležel et al., 2014).

V důsledku přijetí tzv. balíčku krizových zákonů došlo k ustanovení konkrétních úkolů v oblasti ochrany obyvatelstva a došlo také k převodu působnosti na Ministerstvo Vnitra ČR, které se stalo garantem ochrany obyvatelstva. Ochrana obyvatelstva se stala součástí struktur Hasičského záchranné sboru České republiky (Řehák, Martínek a Legierská, 2019).

Od roku 2000 došlo k přijetí mnoha dokumentů týkajících se oblasti bezpečnosti a ochrany obyvatelstva v ČR, jako například vojenská strategie, bezpečnostní strategie ČR, nejnovější z roku 2015, která obsahuje východiska bezpečnostní politiky, popisuje bezpečnostní prostředí ČR, definuje bezpečnostní zájmy ČR a věnuje se také tématům, jako je strategie prevence a potlačování bezpečnostních hrozeb, kolektivní rozměr zajištění obrany a bezpečnosti nebo ekonomický rámec zajištění bezpečnostních zájmů. Dále byla vydána zpráva o stavu ochrany obyvatelstva v ČR nebo analýza hrozeb pro Českou republiku z roku 2016 (Ochrana obyvatelstva, 2016).

Stěžejním dokumentem v této oblasti je však koncepce ochrany obyvatelstva, jejíž vypracování vyplývá ze zákona č. 239/2000 Sb., o IZS. Tuto koncepci zpracovává Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranné sboru České republiky (dále jen „MV-GŘ HZS ČR“) a od roku 2000 byly vypracovány celkem 4 koncepce, a to koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015, která charakterizovala dosavadní stav v oblasti ochrany obyvatelstva v ČR a zaměřovala se na přenesení odpovědnosti za ochranu obyvatelstva na úroveň obcí a krajů. Cílem bylo také vybudování krajského operačního střediska a vznik tísňové linky 112 (Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015, 2002).

Další koncepcí byla koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020, která obsahovala úkoly jako bezpečná společnost, tedy větší zapojení občanů do vlastní ochrany a zvýšení informovanosti, program výchovy a vzdělávání obyvatelstva, základní organizační a technická opatření ochrany obyvatelstva a zvýšení připravenosti sil a prostředků (Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020, 2008).

V pořadí již třetí koncepcí byla koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030. Tato koncepce se zaměřovala na zvýšení schopnosti obyvatelstva chránit sami sebe a své blízké a aktivně se zapojovat do řešení MU a krizových situací a chce poukázat na slabá místa v systému a vytvořit tak vhodné podmínky pro jejich řešení. Dále měla za cíl zapojování soukromých subjektů do přípravy na MU a krizové situace a jejich řešení, zvýšení odolnosti a ochrany prvků kritické infrastruktury, podporovat vědu a výzkum a rozvíjet odborníky v různých oblastech (Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030, 2013).

Aktuální koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 a výhledem do roku 2030 byla vydána v roce 2020 a nese název Přípravený občan, připravený systém, což je také hlavní myšlenka a klíčový motiv koncepce (Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030, 2020).

2.1 Aktuální pojetí ochrany obyvatelstva

Aktuální pojetí ochrany obyvatelstva je formulováno nejnovější koncepcí ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030 a apeluje na rozvoj připravenosti jednotlivých složek včetně občanů tak, aby byli schopni přispívat ke zvládnutí jednotlivých MU a krizových situací a byli schopni se v takových situacích postarat jak o sebe, tak i o své

nejbližší, jak naznačuje již zmiňovaný podtitul koncepce připravený občan, připravený systém (Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030, 2020).

Koncepce představuje nový pohled na ochranu obyvatelstva, aby nebyla vnímána jen v mezích zákona o IZS, jak tomu bylo doposud, ale pokouší se vnímat nové probíhající trendy a vzít v úvahu vznik neočekávaných událostí, které by mohly mít dopady na společnost. Ochrana obyvatelstva je vnímána komplexněji a je na ní nahlíženo, jak je uvedeno v samotné koncepci, jako na „*systém prevence, připravenosti a odezvy vůči MU a krizovým situacím, jehož cílem je ochrana životů, zdraví, majetku a životního prostředí.*“ (Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030, 2020)

Koncepce stanovuje tři strategické cíle, pro které je definováno 12 základních úkolů, jak je uvedeno v následující tabulce (Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030, 2020).

Tabulka 1 – Strategické cíle koncepce ochrany obyvatelstva (Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030, 2020)

Strategické cíle	Úkolové oblasti
Rozvoj podmínek	Adekvátní právní podmínky
	Příprava volených zástupců
	Personální zabezpečení
	Materiálně-technické zabezpečení
Podpora úkolů a opatření	Vzdělávání a příprava žáků a studentů
	Příprava obyvatelstva
	Revize opatření ochrany obyvatelstva
	Koncepční a technologický rozvoj varování a informování
Zvyšování účinnosti organizace	Součinnostní cvičení ochrany obyvatelstva
	Plánovací proces
	Zapojení nevládního sektoru
	Analytické nástroje a informační systémy

Výhledem koncepce do roku 2030, v rámci prvního strategického cíle, je například dostatečné personální a materiální zabezpečení složek IZS, zavedení využívání virtuální a rozšířené reality do vzdělávání nebo saturování jednotek požární ochrany v návaznosti na rizikovost území, využívání mapování rizik a zvyšování psychické odolnosti jednotek (Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030, 2020).

Druhý strategický cíl Podpora úkolů a opatření ochrany obyvatelstva se zaměřuje převážně na ochranu života, zdraví a majetku a na samotnou přípravu občanů a zvyšování jejich odolnosti. Výhledem do roku 2030 je tak v této oblasti snaha o připravenost populace na alespoň 7 dní soběstačnosti, rozšíření vzdělávání v oblasti bezpečnosti a doplnění o různé programy a zážitkové učení. V návaznosti na tyto cíle by měly probíhat pravidelné sociologické průzkumy (Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030, 2020).

Poslední strategický cíl se zaměřuje na zvyšování účinnosti organizace, což ve výsledku znamená podpoření cvičení jednotlivých složek a orgánů krizového řízení a zaměření se na dokumentace vztahující se k této oblasti a zapojování nestátních neziskových organizací do řešení krizových situací. Z tohoto důvodu se ve výhledu do roku 2030 objevují zejména body jako podpora cvičení reálných a nejsložitějších variant případů, zjednodušení plánované dokumentace a častější zapojování nestátních neziskových organizací a dobrovolníků do řešení MU a krizových situací (Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030, 2020).

3 PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST

Situace ohrožující život, zdraví a majetek jsou v dnešní době stále vzrůstajícím problémem. Je potřeba se v těchto situacích zachovat správně, a tak přispět k předcházení nebo minimalizaci důsledků MU nebo krizových situací. Aby se lidé v těchto situacích zachovali správně, je potřeba tyto znalosti rozvíjet již v raných fázích života. S tím souvisí preventivně výchovná činnost, která se zabývá, jak uvádí Řehák, Martínek a Legierská (2019), výchovou dětí a vzděláváním obyvatelstva v oblastech ochrany člověka při vzniku MU a požární ochrany.

Z pravidelných statistik hasičského záchranné sboru vyplývá, že stále častěji dochází k případům neznalosti požární prevence a neopatrnosti dětí. S tím souvisí nárůsty případů MU a obyvatelstvo není schopno chránit samo sebe a často komplikuje činnosti jednotek. Cílem preventivně výchovné činnosti je tak předat obyvatelstvu, a hlavně dětem informace, jak se chránit před účinky MU a snížit tak počty obětí na životech (Preventivně výchovná činnost, ©2023).

V ČR má preventivně výchovnou činnost na starost hned několik institucí, nejvyšší postavení má však MV-GŘ HZS ČR. Funkcí náměstka generálního ředitele HZS ČR pro prevenci a civilní nouzové plánování je jmenování celostátního koordinátora preventivně výchovné činnosti, který zajišťuje preventivně výchovnou činnost na úrovni republiky a má k dispozici pracovní skupinu preventivně výchovné činnosti MV-GŘ HZS ČR, kterou zároveň řídí (Řehák, Martínek a Legierská, 2019).

MV-GŘ HZS ČR si klade za cíl rozšíření vědomostí obyvatelstva při vzniku MU a jak se chovat v případě ohrožení. K tomu jsou využívány nejrůznější aktivity a formy informování obyvatelstva včetně tvorby výukových materiálů nebo edukativních projektů (Výchova a vzdělávání obyvatelstva, ©2023).

Na úrovni krajů sehraává v oblasti preventivně výchovné činnosti hlavní koordinační úlohu Hasičský záchranný sbor kraje, který zároveň spolupracuje s obcemi a dalšími institucemi a neziskovými organizacemi. Pomáhá se začleňováním tematiky ochrany člověka do výuky, upřesňuje její rozsah a podílí se na tvorbě vzdělávacích materiálů a pomůcek pro žáky (Řehák, Martínek a Legierská, 2019). V oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva probíhá pokračování v projektu „Hasík CZ“ a v realizaci programu „Vzdělávání pedagogů, žáků a studentů v zónách ohrožení.“

3.1 Vývoj preventivně výchovné činnosti

Historie preventivně výchovné činnosti sahá až do starověkého Řecka, kde se začaly objevovat prvky tehdejší takzvané branné výchovy¹. Konířová (2006) uvádí, že na našem území se za průlom v branné výchově považují činy Dr. Miroslava Tyrše, který se zapřičinil na vzniku tělovýchovné organizace Sokol² a vypracoval plán národní branné výchovy, který připravoval společnost na ozbrojený konflikt ve formě cvičení.

V roce 1937 byl přijat zákon č. 184/1937 Sb., o branné výchově a s tímto zákonem přichází také změna ve školství. Byla zavedena povinná branná výchova pro občany československého státu, a to od počátku povinné školní docházky až do dosažení 30. roku věku bez rozdílu pohlaví. Během protektorátu Čechy a Morava byla branná výchova zrušena a obnovena byla až po komunistickém státním převratu (Reitmayer, 1982).

Chlíbařová a Mazal (2008) uvádí, že po roce 1945 došlo ke snaze zavést brannou výchovu jako samostatný předmět, avšak tato snaha byla zamítnuta a branná výchova byla součástí pouze vybraných předmětů, jako byla zdravotní nebo tělesná výchova. Po komunistickém převratu v únoru 1948 bylo vydáno několik zákonů vztahujících se k branné výchově. Tím posledním a nejdůležitějším se stal zákon č. 73/1973 Sb., o branné výchově. Díky těmto zákonům došlo k obnovení výuky branné výchovy na všech stupních školských zařízení, ale také pro širokou veřejnost (Reitmayer, 1982).

Od roku 1973 se tedy jednalo o výuku povinného předmětu branná výchova, která byla doprovázena různými akcemi zaměřenými na veřejnost a 2x ročně byla pořádána branná cvičení (Chlíbařová a Mazal, 2008). Od roku 1989 však došlo ke změně a branná výchova přestala být na školách vyučována. Štěříková (2016) uvádí, že definitivní konec branné výchovy ve školském systému nastal přijetím zákona č. 271/1991 Sb., který zrušil doposud platný zákon o branné výchově.

Od roku 1991 se výuka branné výchovy a problematiky člověka za MU takřka přestala vyučovat a tím se tato problematika nedostala k minimálně jedné celé generaci, která na svou ochranu před riziky nebyla připravována. Změna nastala až ke konci 90. let 20. století, kdy se ochrana člověka za MU začala vyučovat ve vybraných předmětech, ale stále této

¹ Chlapci byli odebráni rodičům a posláni na výchovu, která dbala na fyzickou zdatnost a zacházení se zbraněmi.

² Jedná se o tělovýchovný a sportovní program, který usiluje o rozvoj osobnosti člověka.

problematice nebyl věnován dostatek času v rámci samostatného předmětu (Řehák, Martínek a Legierská, 2019).

V důsledku povodní, které nastaly v roce 2002, došlo k aktualizaci pokynu MŠMT z roku 1999. Byl vydán nový pokyn MŠMT k začlenění tematiky ochrany člověka za MU do vzdělávacích programů a dodatek k učebním dokumentům pro základní, střední, speciální a vyšší odborné školy (Pokyn MŠMT, 2003).

Tento pokyn byl vydán v roce 2003 a stanovoval začlenění tematiky ochrany člověka za MU do výuky v rozsahu nejméně 6 vyučovacích hodin ročně v každém ročníku. Cílem bylo žákům přiblížit linky tísňového volání, signál všeobecná výstraha, příprava evakuačního zavazadla, činnost IZS a poskytování první pomoci. Obsah výuky byl zaměřen na živelní pohromy, únik nebezpečných látek do životního prostředí a na činnosti při nálezu podezřelého předmětu (Pokyn MŠMT, 2003).

Další změnou v této oblasti bylo přijetí zákona č. 561/2004 Sb., na jehož základě vznikly tzv. rámcové vzdělávací programy³, které zahrnovaly problematiku ochrany člověka v daleko širším rozsahu. Ukázalo se však, že problémem je neznalost učitelů v dané oblasti, a tak došlo k začlenění problematiky ochrany člověka za MU do studijních programů pedagogických fakult (Štěříková, 2016).

Současný stav vzdělávání v dané problematice na základních školách probíhá v rámci standardního vzdělávacího procesu a prostřednictvím různých organizací a spolků, které se na problematiku ochrany člověka zaměřují. Dále na se vzdělávání podílejí další subjekty, které žákům poskytují převážně praktické znalosti a zkušenosti prostřednictvím přednášek a praktických ukázek nebo exkurzí a snaží se nejen žáky, ale také pedagogy připravit na možná rizika a jejich zvládnání (Koncepte ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030, 2020).

V rámci koncepte ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030 je cílem budoucího vzdělávání vytvořit samostatný předmět, který by obsahoval tematiku ochrany člověka za běžných rizik a MU, dopravní výchovu, přípravu občanů k obraně státu (dále jen „POKOS“), zdravotní přípravu, prevenci kriminality, boj proti terorismu a další témata týkající se ochrany jednotlivce. Předmětu bude věnována 1 vyučovací hodina týdně a měly

³ Na základě rámcových vzdělávacích programů, si každá škola zpracovala své školní vzdělávací programy.

by probíhat pravidelné ověřování znalostí žáků prostřednictvím České školní inspekce (Koncepte ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030, 2020).

Dalším bodem rozvoje preventivně výchovné činnosti je snaha rozšířit vzdělávání ve školách o aktualizaci Koncepte revize vzdělávací oblasti „Člověk a zdraví“ o změnu názvu na „Člověk, jeho osobnost, zdraví a bezpečí“. Tato snaha je podpořena spoluprací s ministerstvy obrany a dopravy. Samotné aplikování do výuky by mělo nastat od září roku 2024 (Tilcerová, 2023).

3.2 Instituce a subjekty preventivně výchovné činnosti

Hlavním koordinátorem preventivně výchovné činnosti na území ČR je MV-GŘ HZS ČR, jak již bylo zmíněno v úvodu kapitoly. Na preventivně výchovné činnosti se však podílejí i další instituce a subjekty, které mají značný podíl na rozvoji této problematiky. Níže budou tedy specifikovány další vybrané instituce a subjekty, podílející se na preventivně výchovné činnosti v ČR a jejich činnost.

Ministerstvo obrany pro rozvoj preventivně výchovné činnosti zřizuje internetový portál „příprava občanů k obraně státu“ pomocí kterého informuje obyvatelstvo o problematice přípravy občanů k obraně státu. Poskytuje také informační a učební dokumenty a prostřednictvím Armády České republiky pořádají besedy a akce pro děti (Preventivně výchovná činnost Hasičského záchranného sboru, ©2023).

V rámci krajů je preventivně výchovná činnost provozována pod záštitou Hasičských záchranných sborů krajů, které každoročně vytvářejí Plán preventivně výchovné činnosti. Dále probíhá spolupráce mezi koordinátory územních odborů, dobrovolníků z řad jednotek sborů dobrovolných hasičů a instruktorů z programu Hasík CZ. V rámci krajů jsou pořádány různé kulturní a sportovní akce, exkurze na hasičských stanicích nebo přednášky pro seniory (Preventivně výchovná činnost, ©2023).

Obce se na preventivně výchovné činnosti podílejí především prostřednictvím svých webových stránek, kde poskytují veřejnosti informace o varování obyvatelstva, evakuaci, jak se zachovat při povodních nebo úniku nebezpečných látek a dalších. Poskytují také letáky a návody s veškerými informacemi pro občany a odkazují dále na již vytvořené příručky (Preventivně výchovná činnost v obci, 2017).

3.2.1 Organizace a složky integrovaného záchranného systému

Mezi vybrané organizace a složky IZS jsou níže zařazeny HZS ČR, PČR, poskytovatelé ZZS, Armáda České republiky (dále jen „AČR“), BESIP a záchranný kruh.

Hasičský záchranný sbor České republiky

Činností HZS ČR v rámci preventivně výchovné činnosti je seznámit žáky s tím, jak ochránit sám sebe a své blízké před účinky MU. V rámci podpory edukace žáků v dané oblasti připravují učebnice, příručky nebo materiály pro výuku, pořádají besedy, exkurze nebo různé soutěže, pomáhají s přípravou praktických cvičení nebo projektových dní ve školách a vedou dlouhodobé výukové programy (Výchova a vzdělávání obyvatelstva, 2019).

Za období pandemie výrazně klesl počet pořádaných aktivit HZS ČR v rámci preventivně výchovné činnosti, nicméně postupně dochází k navyšování a obnovování těchto aktivit, jak lze vidět v následující tabulce. V rámci vzdělávání klesly aktivity téměř na polovinu, ale došlo k navýšení příprav učitelů nebo pořádaných exkurzí na hasičských stanicích.

Tabulka 2 – Preventivně výchovná činnost HZS ČR (Statistická ročenka, 2022)

Aktivity	2019		2020		2021		2022	
	Počet aktivit	Počet osob	Počet aktivit	Počet osob	Počet aktivit	Počet osob	Počet aktivit	Počet osob
Příprava učitelů	31	964	12	439	14	707	24	1 009
Vzdělávání v MŠ, ZŠ a SŠ	1248	78 235	175	6 345	241	10 344	732	36 215
Vzdělávací projekty HZS ČR	2 545	59 226	498	9 031	174	4 066	1 023	20 898
Pohybově-vědomostní soutěže	92	16 408	7	1 089	10	1 733	51	8 235
Exkurze na stanicích	2 969	11 0779	129	5 682	84	2 365	1574	48 451

Aktivity	2019		2020		2021		2022	
Aktivity pro vysoké školy	59	833	42	377	45	453	173	1 089
Příprava aktivní populace	255	43 431	87	1 690	47	3 245	101	7 647
Aktivity pro seniory	140	6 542	11	356	24	1 261	55	1 838
Aktivity pro osoby se zdravotním postižením	53	2 072	9	415	10	277	24	940

Policie České republiky

PČR v rámci svých preventivních programů pořádá přednášky na různá témata ve školách a seznamuje žáky s chováním při různých situacích a hovorech na tísňové linky. Na svých webových stránkách poskytují preventivní informace pro veřejnost, kde je možné se seznámit například s digitální bezpečností, bezpečností ve školách a v dopravě nebo jak se zachovat při šikaně (Preventivní informace, ©2023).

Poskytovatelé Zdravotnické záchranné služby

Poskytovatelé ZZS pořádají v rámci spolupráce s obcemi a školami preventivní akce s ukázkami první pomoci. Přednášky probíhají formou interaktivního a poutavého výkladu s následnými praktickými ukázkami, které si mohou účastníci vyzkoušet, a tak si rozšířit své znalosti. V rámci přednášek využívají také ukázky techniky a jejího vybavení (Bezpečná cesta do školy, 2021).

Armáda České republiky

AČR se v rámci preventivně výchovné činnosti zaměřuje na oblast přípravy občanů k obraně státu, ke které vydává příručky k výuce na školách. Tato problematika je mimo jiné zařazena do rámcových vzdělávacích programů a je tedy vyučována v rámci jiných předmětů. AČR pořádá spousty ukázek vojenské techniky, exkurze a praktické ukázky a besedy z oblasti vojenství (Pro školy a učitele, ©2014).

BESIP

Jedná se o hlavní koordinační subjekt bezpečnosti silničního provozu v ČR, který si klade za cíl snížit počet usmrcených a zraněných osob na pozemních komunikacích. Ve spolupráci s Národním pedagogickým institutem připravují semináře na téma Dopravní výchova pro učitele základních a středních škol a budují dopravní hřiště po celé ČR (BESIP, ©2023).

Záchranný kruh

Záchranný kruh je sdružení, zabývající se problematikou vzdělávání a prevence při MU. V rámci svého sdružení realizují projekty, zaměřené na rozpoznávání rizik, nebezpečí a jejich předcházení a vyvíjejí vzdělávací materiály a pomůcky na pomoc v každodenním životě. Zabývají se prevencí před požáry a MU, první pomocí, bezpečnou dopravou a osobním bezpečím (Pro školy, ©2023).

4 METODY VZDĚLÁVACÍHO PROCESU

Komunikace mezi učitelem a žákem je ve vzdělávacím procesu neodmyslitelnou součástí a stále více se setkáváme s otázkou, jak žáky správně učit a zaujmout. Způsobů, jak žákům předat a vysvětlit učivo je spousta, a právě tyto způsoby se v didaktice nazývají výukové metody. Výuková metoda má za cíl dovézt žáka k dosažení stanovených vzdělávacích cílů pomocí koordinovaných činností učitele. Jedná se tedy o určitý prvek, spojující interakce mezi učitelem a žákem (Červenková, 2013).

Při volbě vhodné výukové metody je potřeba v první řadě zohlednit faktor času a dále prostředí a počet žáků. Ve většině případů výukovou metodu určují učební obsah a výukový cíl, které však vedou pouze k osvojování vědomostí, nikoliv k získání dovedností a rozvoji myšlení. Z tohoto důvodu je zapotřebí přiblížit učitelům možné formy vzdělávání a metody, které by se daly při výuce aplikovat. Výukové metody je zapotřebí v průběhu vzdělávání střídát, aby se výuka nestala jednotvárná (Červenková, 2013).

Dle Nelešovské a Spáčilové (2005) by měl učitel před výběrem výukové metody zvážit cíl a obsah učiva, materiální podmínky, psychickou a fyzickou úroveň žáků a také osobnost učitele. Oproti tomu Grecmanová a Urbanovská (2007) uvádí, že je důležité zamyslet se nad okolnostmi jako je kolektiv žáků, klima školy, čas a naplnění vzdělávacího cíle.

Druhy metod a forem výuky je spousta a v literatuře a odborných textech lze nalézt nespočet možných rozdělení. Zormanová (2012) ve své knize uvádí, že metody dle typu poznatků lze rozdělit na slovní, demonstrativní a praktickou metodu. Každá metoda však vyžaduje, aby učitel využívající metodu měl určité dovednosti a zkušenosti v daném oboru. Zároveň je potřeba různé typy kombinovat a zajistit tak kvalitní vzdělávání žáků.

Typy vyučovacích metod lze také rozdělit na:

- Přednášky – metoda přednášek závisí na znalostech učitele, který pomocí výkladů předává informace studentům (Teaching Methods, ©2023).
- Řešení problémů – řešení konkrétních problémů nebo situací pomocí brainstormingu⁴ (Teaching Methods, ©2023).
- Hraní rolí – zapojení studentů do reálných situací a scénářů, ve kterých studenti sami hrají (Teaching Methods, ©2023).

⁴ Jedná se o kreativní metodu, při které dochází ke spontánní diskusi několika členů na dané téma. Pomáhá uvolnit atmosféru a vymýšlet nápady bez kritického hodnocení.

- Skupinová práce – zapojování studentů do spolupráce se spolužáky (Zieleniecová, 2017).
- Hry – zapojování studentů do interaktivních prvků (Teaching Methods, ©2023).
- Samostatné učení – práce probíhá ve svém volném čase a studenti přebírají odpovědnost sami za sebe (Teaching Methods, ©2023).
- Montessori – výuková metoda využívající samostatnosti žáků při práci s pomůckami. Je postavena na svobodě dítěte (Shridhar, 2018).
- Práce s obrazem – zobrazení reality pomocí obrazu. Účelem je vyvolání nebo uchování představy. Pro práci s obrazem se využívají kresby, obrazy a obrázky, učebnicové ilustrace nebo mapy a obrazy vytvořené počítačovou grafikou (Zieleniecová, 2017).
- E-learning – jedná se o elektronickou formu výuky. K výuce se využívá zejména počítač a umožňuje individuální postup učivem (Zieleniecová, 2017).
- Instruktaž – zprostředkovává praktické činnosti, ke kterým se využívají vizuální, hmatové a auditivní podněty (Zieleniecová, 2017).

4.1 Moderní metody vzdělávání

Výuka na základním stupni vzdělávání se často nese v tradičním duchu a málokdy dochází k oživení výuky za pomoci moderních metod nebo technologií. Ke správnému zaujetí žáků je potřeba žáky více zapojovat a pracovat s jejich představivostí. Právě tomuto se věnuje zážitková pedagogika, která se snaží rozvíjet osobnost člověka. Jedná se o výukovou metodu, která je založena na poznávání, hledání a objevování prostřednictvím zážitku. Zážitková pedagogika není nejnovější metodou, avšak stále je považována za moderní metodu vzdělávání, jelikož není až tak často do výuky zapojována. Mezi zážitkové metody se řadí metody simulační, dramatické, kognitivní, problémové nebo projektové výukové metody (Čapek, 2015).

Simulační metody jsou založeny na simulování určité situace, kdy žák využívá získané poznatky a zkušenosti a využívá je k řešení a rozhodování při simulované situaci. Žák v tomto případě hraje sám za sebe a snaží se vžít do prostředí z reálného světa (Zormanová, 2014).

Dramatizační metody rozvíjejí estetické cítění a sociální dovednosti žáků pomocí her a inscenací. Žáci si divadelní formou mohou vyzkoušet různé situace a jak by v takových situacích reagovali. Dochází k rozvoji verbálních, sociálních i tvůrčích schopností a pracuje se s aktivním přístupem v daném problému. Při dramatizačních metodách se pracuje převážně s primárním požitkem, který si žáci z dramatizace odnesou a se kterým dále pracují nejen při výuce, ale i v reálném životě. Jednou z dramatizačních metod je metoda Bodysculpting, která pracuje s emocemi žáků, které jsou vyvolány například článkem nebo videem (Čapek, 2015).

Kognitivní metody mají za cíl rozvíjet rozumové schopnosti jedince. Fungují na principu zapojování aktivit, které podporují samostatné rozhodování, kreativní myšlení, schopnost analyzovat nebo řešit problém. S kreativitou úzce souvisí také laterální myšlení, které umožňuje žákům hledat neobvyklá řešení. Laterální myšlení učí děti pracovat s chybou a zbavit je strachu z neúspěchu. Klade důraz na to, že neexistuje pouze jedna správná odpověď nebo jen jedno řešení. Opakem toho je konvergentní myšlení, které vede k rozvoji všestranného myšlení a k nalezení jedné správné odpovědi (Čapek, 2015).

Problémové výukové metody spočívají v záměrném vyvolání určité situace, ve které žák hledá správnou odpověď, překonává obtíže a získává tak nové zkušenosti a poznatky. Žáci si učí ze svých chyb, přemýšlí o problému a samostatně jej řeší (Čapek, 2015).

Projektové výukové metody podporují kreativitu a samostatnost a jsou zaměřeny na praktické použití. Fungují na principu tvorby projektu, který si vyžaduje aktivní přístup a tvorbu jedinečného řešení. Žáci si sami volí, jak budou úkoly plnit, pracují ve skupině a sami přebírají zodpovědnost za splnění úkolů projektu (Čapek, 2015).

Mezi další moderní metody vzdělávání se řadí zapojování moderních technologií, které k výuce neodmyslitelně patří. S postupným rozvojem technologií a změnou společnosti je zapotřebí reagovat na nové trendy a zájmy žáků. S tímto přichází také využívání mobilních telefonů ve výuce. Žáci si tak pomocí chytrých mobilních telefonů mohou dohledat potřebné informace, nebo pracovat s různými zdroji.

Možnost oživit výuku a přiblížit žákům reálné situace lze pomocí virtuální a rozšířené reality. Tyto technologie jsou schopny obohatit výuku za pomoci her nebo 3D objektů, které tak mohou napomoci k efektivnějšímu studiu. Jako příklad lze uvést práci od Kavana (2022), který s kolektivem vytvořil evakuační hru ve virtuální realitě zaměřenou na složky IZS. Další možností je využití mobilních zařízení a tabletů, které by mohly být použity pro načtení

snímků v učebnicích, a ty by následně byly za pomoci rozšířené reality převedeny do reálného prostoru. Žáci by si tak například přímo ve třídě mohli zobrazit model improvizované ochrany nebo nacvičit evakuaci z objektu.

Gamifikace

Nově se rozvíjejí trend je zapojování počítačových her do výuky, tedy gamifikace, která slouží zejména ke zpestření výuky a zapojení tak digitálních technologií, které jsou součástí života dnešních žáků. Gamifikace my mohla výrazně motivovat žáky k učení a zároveň tak dosahovat vzdělávacích cílů. Žáci se prostřednictvím her učí, aniž by to tušili a zároveň se učí pracovat s chybou. Tato výuka je založena na aktivním přístupu a zážitcích. Žáci získávají vlastní zkušenosti a učí se řešit problémy vlastním úsilím (Zormanová, 2022).

4.2 Vybrané pomůcky k výuce

V dnešní době je častým problémem zaujmout děti při výuce natolik, aby dávaly pozor a výuka jim byla prospěšná. Mimořádné události mohou nastat kdykoliv, a proto je potřeba, aby děti ovládaly základní znalosti k zajištění jejich vlastní bezpečnosti (Emergency Planning, 2020). Důležitou částí by tak měly být různé pomůcky k výuce, aby se výuka nestala jednotvárnou a nezajímavou. K tomu lze využít nejen učebnice poskytované školou, ale existuje také řada příruček a programů, které mohou být při výuce využity. Pro doplnění informací lze informace čerpat z digitálních portálů nebo časopisů, které jsou pravidelně aktualizovány a vydávány.

4.2.1 Portály a programy

Vybrané portály, programy anebo projekty umožňují občanům získat informace o dané problematice rychle a jsou stále k dispozici. Portály poskytují digitálně informace o tom, jak se v daných situacích zachovat a jak reagovat, oproti tomu programy a projekty poskytují informace také fyzickou formou pomocí praktických ukázek a cílí především na dětskou část populace. Pro tuto práci byly vybrány portály Krizport, Hasík CZ a POKOS a dále programy a projekty jako jsou Hasiči pro školy a Zebra se za tebe nerozhlédne.

Krizport

Krizport je veřejný portál, který poskytuje občanům informace ohledně řešení MU a krizových situací. Pomáhá pochopit problematiku MU a poskytuje rady pro občany, jak postupovat například při vzniku povodně nebo radiační havárie. Portál se skládá z veřejné

a neveřejné sekce a je provozován Hasičským záchranným sborem Jihomoravského kraje (Krizport, ©2020).

Ve spolupráci HZS Jihomoravského kraje, krajského ředitelství policie Jihomoravského kraje a ZZS Jihomoravského kraje byla vydána brožura v názvem „**Vaše cesty k bezpečí aneb chytré blondýny radí**“, která radí, jak správně jednat při MU nebo každodenních rizicích. Obsahuje celkem 67 témat a byla vydána jak v tištěných verzích, tak i v digitální podobě na portálu Krizport (Vaše cesty k bezpečí, 2019).

Hasík CZ

Preventivně výchovná činnost je rozvíjena také například pomocí programu Hasík CZ, který se zabývá především preventivně výchovnou činností v oblasti ochrany obyvatelstva a požární ochrany. Projekt cílí jak na přípravu instruktorů, tak i na přípravu materiálů a příruček sloužících pro žáky. Seznamuje žáky s prací hasičů, co dělat při požáru, co je to varovný signál nebo například jak se chránit při úniku nebezpečných látek (HASIK CZ, 2021).

POKOS

Příprava občanů k obraně státu neboli POKOS je online portál sloužící k informování obyvatelstva o problematice přípravy občanů k obraně státu. Portál poskytuje například příručku pro učitele základních a středních škol a koncepční a strategické dokumenty. V součinnosti s Ministerstvem obrany pořádá akce pro veřejnost a soutěže pro děti, kde si zároveň mohou prohlédnout vojenskou techniku, výstroj a výzbroj nebo vyzkoušet první pomoc a základy přežití (Příprava občanů o obraně státu, ©2014).

Hasiči pro školy

Projekt Hasiči pro školy je projektem HZS ČR a slouží pro tvorbu výukových materiálů na 2. stupni základních škol. Materiály mají za cíl rozvíjet znalosti v oblasti Ochrany člověka za MU a běžných rizik. Součástí jsou také příručky pro učitele, interaktivní prezentace nebo pracovní list pro děti. Materiál pro výuku je volně dostupný v digitální podobě na webových stránkách projektu (Hasiči pro školy, ©2020).

Zebra se za tebe nerozhledne

PČR přišla s preventivním programem zaměřeným na chodce a účastníky silničního provozu s názvem „Zebra se za Tebe nerozhledne!“ Cílem projektu je zapůsobit na účastníky silničního provozu a převážně na chodce, aby si osvojili pravidla bezpečného přecházení

přes vozovku a zabránili tak častým nehodám. Projekt byl realizován za podpory Zdravotní pojišťovny Ministerstva vnitra ČR a BESIP (Zebra se za Tebe nerozhledne, ©2023).

4.2.2 Příručky

Příručky slouží obyvatelstvu při MU a krizových situacích, kdy je potřeba rychle reagovat. Navádí ke správnému postupu a poskytují důležité informace o dané problematice. Mohou posloužit také jako materiál pro učitele základních a středních škol k výuce.

Ochrana člověka za mimořádných událostí

Příručka vytvořena pro učitele základních a středních škol s názvem Ochrana člověka za mimořádných událostí je návodem, jakým způsobem připravit žáky na možné živelní pohromy, jejich následky, dopady a jak se zachovat při MU způsobených člověkem. Příručka obsahuje 4 témata, jako jsou všeobecný přehled, MU způsobené člověkem nebo technickými poruchami a MU způsobené přírodními vlivy. Každé téma obsahuje také kontrolní test na ověření znalostí a doplňující informace (Ochrana člověka za mimořádných událostí, 2003).

Příprava občanů k obraně státu

Příručka Příprava občanů k obraně státu byla vytvořena pro učitele základních a středních škol pod vedením Ministerstva obrany. Příručka poskytuje základní informace o problematice zajišťování obrany státu. Jedná se o teoretický podklad, který umožňuje pochopení problematiky a je členěna podle výstupů určených rámcovými vzdělávacími programy pro základní a střední vzdělávání. Kapitoly jsou obohaceny o kontrolní otázky a náměty na diskusi a na závěr příručky je k dispozici kontrolní test (Gerhát, 2018).

4.2.3 Učebnice a časopisy

Učebnice a časopisy slouží k osvojování znalostí a získávání zajímavých informací z praxe nebo o zkušenostech záchranářů. Kapitola obsahuje vybrané časopisy a učebnice jako je Jak se zachovat když..., Rescue report nebo časopis 112.

Jak se zachovat když...

Učebnice Jak se zachovat když... je vytvořena pro 2. stupeň základních škol k získání znalostí, jak se správně zachovat při každodenních rizikových situacích nebo při MU. Učebnice byla vytvořena dle rámcových vzdělávacích programů základního vzdělávání. Obsahuje kapitoly jako MU a krizové situace, živelní pohromy, ochrana obyvatelstva nebo

první pomoc a součástí jsou také tvořivé úkoly, práce s mapou nebo opakování (Plucková et al., 2017).

Rescue report

Česko-slovenský záchranářský časopis Rescue report je časopis obsahující informace o záchranářské technice, výstroji, vybavení a novinkách v oboru záchranářství. Časopis je převážně určen pracovníkům ve specializovaných záchranných službách IZS v ČR a na Slovensku. Věnuje se zkušenostem při zásazích, analýzám složitých technických zásahů nebo kondici záchranářů (Rescue report, ©2023).

Časopis 112

Časopis 112 je odborný časopis určený převážně pracovníkům orgánů státní správy a samosprávy a všem osobám působících ve složkách IZS nebo v oblasti ochrany obyvatelstva a požární ochrany (Časopisy, ©2023). Časopis vychází každý měsíc a obsahuje informace ohledně činnosti složek IZS, problematiky ochrany obyvatelstva, požární ochrany a krizového řízení. Časopis je dostupný jak v tištěné, tak i digitální podobě na stránkách Hasičského záchranného sboru České republiky (Časopis 112, ©2023).

DÍLČÍ ZÁVĚR

Teoretická část práce je zaměřena na přiblížení problematiky preventivně výchovné činnosti na základních školách. K lepšímu pochopení problematiky byly v úvodu práce zmíněny důležité pojmy, dokumenty a zákony týkající se dané oblasti.

Preventivně výchovná činnost je nedílnou součástí našich životů a stále častěji dochází k MU, proti kterým je potřeba umět zasáhnout a správně se zachovat. Samotná výuka ochrany člověka má své kořeny v dávné minulosti a začala se projevovat už ve starověkém Řecku. Její vývoj se na území České republiky formoval přibližně od 19. století a později se začal projevovat prostřednictvím branné výchovy.

S vývojem preventivně výchovné činnosti úzce souvisí také vývoj ochrany obyvatelstva, kterému je věnována druhá kapitola. Ochrana obyvatelstva se zabývá opatřeními k ochraně životů, zdraví a majetku, což je předmětem preventivně výchovné činnosti. Vývoj ochrany obyvatelstva je starý jako lidstvo samo, avšak pro tuto práci je podstatný vývoj od roku 1935 a formování samotné branné výchovy. Branná výchova si prošla mnohými změnami a nyní je do výuky začleněna pomocí Ochrany člověka za mimořádných událostí v rámci jiných předmětů. Tato problematika se ale stále rozvíjí, a jak udává jeden z cílů nejnovější koncepce ochrany obyvatelstva, měla by být zařazena do výuky jako samostatný předmět.

K rozvoji preventivně výchovné činnosti přispívají také různé organizace a subjekty, které za pomoci svých internetových portálů nebo různých akcí, besed a exkurzí pomáhají zvýšit povědomí a znalosti o problematice z oblasti ochrany obyvatelstva a ochrany člověka za mimořádných událostí.

Důležitou součástí při výuce již zmiňovaných témat jsou vhodné vyučovací metody, které mohou v žácích vzbudit větší zájem. Výuka může být vedena formou přednášek anebo například pomocí vzdělávacích pomůcek, které pomáhají při reálných situacích. Lze využívat jak internetové portály, tak programy zaměřené na tvorbu výukových materiálů. Jsou vydávány také příručky, které navádějí ke správnému postupu při rizikových situacích nebo učebnice a časopisy, pomocí kterých je možné své znalosti rozvíjet. Stejně tak se vyvíjejí i pokročilé technologie, a to virtuální a rozšířená realita.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST V ZAHRANIČÍ

Preventivně výchovná činnost a s tím související problematika ochrany člověka za mimořádných událostí v zahraničí se liší v závislosti na konkrétní zemi a místních podmínkách. Avšak většina zemí přistupuje ke vzdělávání a informování veřejnosti podobnými způsoby s cílem varovat obyvatelstvo před MU a poskytnout občanům informace o nebezpečných situacích a jak se v takových situacích zachovat. Informování obyvatelstva je šířeno pomocí médií, rozhlasu, televize, ale spousta států využívá také mobilní aplikace k varování obyvatelstva před hrozícím nebezpečím, nebo webové stránky a předplacené služby.

Slovensko

Podobně jako v ČR je tomu tak i na Slovensku, kde je preventivně výchovná činnost zapojována do výuky na základních školách v rámci jiných předmětů. Výuka se zaměřuje převážně na vzdělávání v oblasti zdraví, prevence závislostí, environmentální výchovu nebo osobní bezpečnost a lidská práva. Do vzdělávacích plánů a osnov jsou zahrnuty také témata jako bezpečnost na internetu, bezpečnost v dopravě nebo prevence šikany. Konkrétní časová dotace výuky ochrany za MU není stanovena a závisí tak na konkrétních školách a učitelích, jak tuto problematiku zapojí (Štátny vzdelávací program, 2011).

Dle Štátných vzdelávacích programů je do výuky zapojována v rámci průřezových témat ochrana života a zdraví a dopravní výchova. Tato témata obsahují řešení MU, zdravotní přípravu a pobyt a pohyb v přírodě. V rámci tematiky řešení MU se zaměřují například na varovné signály, evakuaci školy, požární ochranu, prostředky individuální ochrany nebo nebezpečné látky. Ve zdravotní přípravě se jedná o první pomoc, jednoduché rány, poranění horních a dolních končetin, poranění hlavy a další (Štátny vzdelávací program, 2011).

Na konci devítiletého studia základní školy by žáci měli ovládat tematiku řešení MU – civilní ochranu, umět poskytnout první pomoc a zvyšovat svou fyzickou a psychickou připravenost pro případ vzniku MU (Štátny vzdelávací program, 2011).

Pro realizaci tohoto učiva se využívají tzv. Didaktické hry. Hry se konají v 1. – 4. ročníku jedenkrát ročně v délce trvání 4 hodin. Didaktické hry se konají v přírodě a den předem je realizována teoretická část v rozsahu 2-4 hodin podle náročnosti plánovaných činností. Na druhém stupni studia, teda pro 5. – 9. třídu jsou realizovány tzv. Účelové cvičenia.

Ty probíhají dvakrát do roka v přírodě v délce trvání 5 hodin (Ochrana života a zdraví, 2009).

Dále je pro lepší pochopení tematiky využívána spolupráce s Hasičským záchranným sborem Slovenské republiky a dobrovolnými hasičskými zbory obcí. Spolupráce probíhá prostřednictvím přednášek na aktuální témata, exkurzí, promítání videí nebo ukázek práce hasičů (Kužílková, 2020).

Německo

Ústředním organizačním prvkem pro zajišťování bezpečnosti v Německu je od roku 2004 Federální úřad pro civilní ochranu a pomoc při katastrofách („Das Bundesamt für Bevölkerungsschutz und Katastrophenhilfe“). Ten spadá pod působnost spolkového Ministerstva Vnitra a má na starosti zvyšování schopnosti občanů v oblasti vzájemné pomoci a sebeochrany, zajišťuje poskytování informací a zodpovídá za školení v oblasti civilní ochrany a pomoci při katastrofách. Na svých webových stránkách mimo jiné poskytují informace z oblasti CBRN ochrany, řízení rizik, ochrany veřejného zdraví nebo kritické infrastruktury (Das BBK stellt sich vor, ©2022).

V součinnosti s Federálním úřadem pro civilní ochranu a pomoc při katastrofách, byla v Německu vyvinuta aplikace NINA, která slouží občanům pro nouzové informace a zprávy. Aplikaci lze stáhnout do chytrých zařízení a pomocí této aplikace budou občané dostávat zprávy například o povodních, varování o počasí, šíření nebezpečných látek nebo velkých požárech. Aplikace také poskytuje aktuální informace o pandemii koronaviru a umožňuje si zvolit oblast, ze které budou poskytovány informace o MU (Warn-App NINA, ©2022).

Již zmiňovaný úřad spustil v roce 2011 webovou stránku Max & Flocke, která je bezplatná a slouží dětem s rozvojem problematiky každodenních rizik. Jedná se o hru, která využívá hádanek, příběhů, omalovánek nebo filmů a poskytuje také pracovní listy pro učitele nebo rodiče. Hra je určena dětem ve věku 7-12 let a mohou zde získat znalosti z oblastí požární ochrany, první pomoci, dobrovolnictví a tísňových volání. Pracovní listy lze využívat ve výuce v několika různých předmětech (Für Eltern und Lehrende, 2011).

Samotná výuka preventivně výchovné činnosti na základních školách probíhá dle rámcových vzdělávacích programů pro základní vzdělávání, které jsou vypracovány pro každý spolkový stát samostatně. Cílem výuky této problematiky je žáky seznámit s možnými riziky a jak se na tyto situace připravit. Především se zaměřují na každodenní rizika, rizika požárů, nehody, přírodní katastrofy nebo problematiku teroristických útoků. Tato

problematika je vnímána jako důležitá součást výuky a je začleňována do různých předmětů (Das BBK stellt sich vor, ©2022).

Většina škol využívá speciálních programů, jako je například program "Schule als Stätte der Friedensbildung" neboli škola jako místo výchovy k míru. Tento program se zaměřuje na posílení výchovy k míru a jedná se především o informace, jak zvládat konflikty a předcházet násilí (Einführung für Lehrer, 2015). Dalším programem je „Schule ohne Rassismus – Schule mit Courage“ neboli škola bez rasismu – škola s odvahou. Tento program je zaměřen na boj s diskriminací, šikanou a násilím. Do programu se zapojilo více než 4000 německých škol a navštěvují ho přes 2 miliony studentů (Courage-Schulen, 2022).

Výuka na základních školách probíhá převážně formou prezentací, diskusí a cvičení. Na začátku každého školního roku probíhá vyhlášení cvičného požárního poplachu, který slouží k procvičení evakuace z budovy a rozpoznání varovných signálů. Součástí vzdělávacích programů na základních školách nejsou exkurze hasičských stanic a společné přednášky, nicméně každoročně probíhá školní soutěž 120 sekund k přežití, které má žáky motivovat k účasti na výchově požární bezpečnosti (Brandschutz macht Schule, 2022).

Polsko

V Polsku se k výuce preventivně výchovné činnosti a ochrany člověka za mimořádných událostí využívají převážně různé programy a projekty. Asi nejznámější je program „Bezpieczna +“. Program Bezpečné + je zaměřen na zvyšování bezpečnosti žáků a zahrnuje oblasti jako je bezpečnost v kybernetickém prostoru, fyzická bezpečnost na školách nebo cvičení pro děti v oblasti požární bezpečnosti (Bezpieczna szkoła +, 2018). V rámci tohoto programu je realizován vzdělávací program „Ognik“, který byl vytvořen ve spolupráci s Národním ředitelstvím státní požární služby. Jedná se o interaktivní vzdělávací místnost, ve které hasiči provádějí bezpečnostní školení a využívají k tomu multimediální prezentace a hasičskou techniku. Cílem je žákům přiblížit oblast požární bezpečnosti, práci hasičů a poskytnout informace o vnějších hrozbách a jak se chovat v případě nouze (Sala Edukacyjna OGNIK, 2023).

USA

Ve Spojených Státech Amerických se výuka ochrany člověka za mimořádných událostí na základních školách liší v závislosti na daném státě a jednotlivých školách. V některých státech se jedná o povinnou výuku této problematiky, která je rovněž začleněna do vzdělávacích programů, v jiných státech začlenění této problematiky závisí na samotné

škole a jedná se tak pouze o doporučené téma k výuce. Výuka se zaměřuje převážně na témata jako jsou teroristické útoky, přírodní katastrofy nebo úniky nebezpečných látek. Americké vzdělávání klade důraz spíše na praktickou výuku, a snaží se využít spolupráce hasičů, policistů nebo zdravotníků. Absolvují různé exkurze a přednášky a často jsou realizována cvičení nebo simulace, aby si žáci vyzkoušeli, jak se v krizových situacích zachovat (Latest News, ©2022).

Cvičení pro žáky jsou organizována ve spolupráci s vládou Spojených států, která poskytuje tzv. Starter Kits. Jedná se o samostatně vedená cvičení, která se zaměřují na prověření havarijních plánů, protokolů a postupů. Jejich cílem je zároveň posílit připravenost, reakci a schopnost obnovy. Pro žáky základních škol je v současné době připraveno cvičení K-12, které se zaměřuje na střet s aktivním střelcem. Pro vysokoškolské studenty je připraveno cvičení na výbušná zařízení, tornáda, únik nebezpečné látky nebo například kybernetické útoky (Resilience, 2021).

V rámci připravenosti na MU byla v roce 2003 zahájena kampaň Ready, jejíž cílem je připravit americký lid na MU, aby byl schopen na ně reagovat a zmírňovat jejich následky. Kampaň cílí na veřejnost a je přizpůsobena jak jednotlivcům, tak rodinám a také dětem. Pro děti byly vytvořeny hry s tematikou nouzových situací a celým programem je doprovází tučňák Pedro, který má za cíl naučit děti, jak zůstat v bezpečí. Rovněž je možné si se svou rodinou sestavit nouzový plán vlastní domácnosti. Pro pedagogy jsou k dispozici osnovy a materiály, pro výuku připravenosti na katastrofy, včetně zdrojů a odkazů na další doplňující materiál (About the Ready Campaign, 2021).

Prevence proti požárům je ve spojených státech rozvíjena pomocí národní asociace požární ochrany. Tato nezisková organizace se věnuje především zamezení ztrátám na životech, zdraví a majetku v důsledku požárů. Zaměřují se také na veřejné vzdělávání a cílí především na děti, které má zaujmout oficiální maskot Sparky, který propaguje vzdělávání dětí v oblasti požární ochrany. Pro děti jsou připraveny různé hry a aktivity s požární tematikou a jsou pořádány také přednášky pro školy, kterých se účastní jak pes Sparky, tak samotní hasiči, kteří se snaží předávat znalosti dětem zábavnou formou (About NFPA, ©2022).

6 ACADEMIC SCHOOL UHERSKÉ HRADIŠTĚ

Základní škola Academic School Uherské Hradiště je základní škola, která se nachází na studentském náměstí v Uherském Hradišti poblíž Fakulty logistiky a krizového řízení Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Základní škola si klade za cíl rozvíjet u žáků to, co umí a pozitivně je motivovat. Klade důraz na individuální přístup k žákům, využívá formativní hodnocení a poskytuje moderní vícejazyčné vzdělávání (Filosofie školy, ©2022).

Na rozdíl od jiných základních škol se zde využívají nejmodernější výukové metody a neprobíhají žádné velké písemné práce. Pro děti jsou vytvářeny individuální vzdělávací plány a probíhá úzká spolupráce mezi pedagogy a odborníky z vysokých a zahraničních škol a psychology. Zároveň se jedná o partnerskou školu Cambridge Park a fakultní školu Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci (Základní škola, ©2022).

Základní škola nabízí výuku od první do deváté třídy a v každém ročníku je zřízena jedna třída. Od roku 2021 probíhají také výuky více jazyků a zřizují se i vícejazyčné třídy. V jedné třídě se nachází maximálně 19 žáků, ve vícejazyčných třídách je počet žáků snížen na maximálně 14. To umožňuje pedagogům aplikovat individuální přístup k žákům. Celková kapacita žáků na škole je 200, za školní rok 2022/2023 jich na škole studuje přibližně 160 (Základní škola, ©2022).

Škola disponuje školním klubem a školní družinou a stravovací zařízení se nachází naproti budovy v areálu školy. Kromě základní výuky jsou žákům k dispozici také zájmové aktivity, jako například anglická konverzace, zpěv, logické a technické hry, sebeobrana nebo taneční kroužek. Dále se zaměřují na problematiku výchovy a vzdělávání nadaných žáků a poskytují jim vhodné podmínky pro začlenění do běžných tříd (Práce s nadanými, ©2022).

Obrázek 1 – Základní škola Academic School Uherské Hradiště (vlastní)

7 PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST NA ZÁKADNÍ ŠKOLE ACADEMIC SCHOOL UHERSKÉ HRADIŠTĚ

Základní škola Academic School Uherské Hradiště se preventivně výchovné činnosti věnuje v souladu s ustanovením školského zákona č. 561/2004 Sb., kde je uvedeno, že jsou školy povinny vyučovat dle rámcových vzdělávacích programů. Jejich součástí je mimo jiné ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí. Délka zapojení této problematiky je stanovena na minimálně 6 vyučovacích hodin ročně v každém ročníku.

Základní škola využívá online systém evidence preventivních aktivit (dále jen „SEPA“), který v rámci plánování preventivních aktivit na škole zjednodušuje práci, dokáže aktivity sjednotit a zpřehlednit a na konci roku umožňuje jejich vyhodnocení. SEPA slouží primárně pro školního metodika prevence, který má za cíl na začátku každého školního roku sestavit pro svou školu preventivní program. Zároveň eviduje všechny již proběhlé preventivní aktivity a monitoruje oblast rizikového chování. Jedná se tedy o nástroj k tvorbě uceleného přehledu o primární prevenci na školách.

Na vybrané základní škole dochází ke zpracování plánu prevence na daný školní rok prostřednictvím preventisty, který svůj plán předává učitelům jednotlivých ročníků, kteří dále rozhodují o tom, co vše chtějí do výuky zapojit. Výuka témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí je do výuky zapojována na principu aktuálnosti. Do výuky je vždy zapojováno to, co je v globálním měřítku hlavním problémem. Jedná se například o kyberbezpečnost nebo environmentální prevenci.

Škola má pro každou situaci zpracovány krizové plány, které využívají pouze v případě, že daná situace nastane. Jedná se například o školní preventivní strategii, program proti šikaně nebo minimální preventivní program.

Výuka preventivně výchovné činnosti je na vybrané základní škole vyučována pouze v mezích vymezených rámcovým vzdělávacím programem a není jí tak věnován prostor nad rámec určených hodin. Škola však spolupracuje s vybranými složkami IZS a účastní se různých exkurzí a přednášek. Pravidelně probíhají přednášky ve spolupráci s organizací BESIP nebo Policií ČR, která provádí přednášky například o právní odpovědnosti. V rámci sportovních dnů nebo výuky o ochraně zdraví člověka poskytují přednášky poskytovatelé ZZS. Přednášky bývají na škole přibližně co 2-3 roky. V rámci poznání práce hasičů, se žáci účastní exkurzí na hasičských stanicích, které probíhají každé 3 roky.

Škola úzce spolupracuje také s rodiči žáků a snaží se využít jejich zkušeností a dovedností. Pravidelně se organizují přednášky rodičů, kteří pracují například ve státní správě jako právníci nebo u záchranných a bezpečnostních sborů jako zdravotníci nebo příslušníci policie a jiných složek. Někteří aktivní rodiče přispívají do výuky také výukovým materiálem nebo vzdělávací hrou.

V rámci praktických ukázek probíhají pravidelné cvičené poplachy a evakuace z budovy, kdy si žáci nacvičují průběh evakuace v co nejkratším čase. Dále probíhají sportovní dny, jejichž součástí je ukázka první pomoci a nákladná praktická činnost žáků. Před každými prázdninami probíhá poučení o bezpečnosti, bezpečném chování a bezpečnosti v dopravě. V minulosti na škole probíhaly také letní tábory s tematikou IZS, ale ty byly z důvodu malého zájmu zrušeny. Mimoškolní aktivity z této oblasti na škole provozovány nejsou.

Výuka preventivně výchovné činnosti je rozdělena do několika předmětů v každém ročníku základního vzdělávání. Přesné informace o výuce škola nemohla poskytnout, avšak v rámci rozhovoru byly získány informace o okruzích a předmětech, které jsou na škole vyučovány. Všechny okruhy výuky jsou v kompetenci vyučujícího daného předmětu, který si sám zvolí, co z plánu aplikuje ve své výuce. Výuka tak není nijak kontrolována ani vyhodnocována preventistou základní školy. V tabulce je tak uvedeno začlenění preventivně výchovné činnosti do výuky na základní škole Academic School Uherské Hradiště.

Tabulka 3 – Výuka preventivně výchovné činnosti na základní škole Academic School Uherské Hradiště (vlastní zpracování)

Ročník	Začlenění preventivně výchovné činnosti do výuky
1.	Prvouka, nauka o světě: <ul style="list-style-type: none"> • Bezpečná cesta do školy a zpět • Zdravá pětka • Důležitá čísla tísňového volání • Požár – evakuace z budovy, varovný signál
2.	Prvouka, nauka o světě: <ul style="list-style-type: none"> • Volání na tísňovou linku, nácvik komunikace • Zdravá pětka • Rizika v přírodě

Ročník	Začlenění preventivně výchovné činnosti do výuky
3.	Prvouka, nauka o světě: <ul style="list-style-type: none">• Krizové situace a mimořádné události• Požáry – jak se zachovat při požáru• Rizika v nejbližším okolí
4.	Člověk a zdraví: <ul style="list-style-type: none">• První pomoc• Bezpečnost na internetu• Bezpečnost silničního provozu• Požáry – příčiny vzniku, rizika, informování
5.	Člověka a zdraví: <ul style="list-style-type: none">• Vztahy• Mimořádné události a jak se zachovat (zemětřesení, záplavy, sopečná činnost, tsunami, požár)• IZS• Osobní bezpečí
6.	Rodinná výchova: <ul style="list-style-type: none">• Sociometrie• Jak správně komunikovat• První pomoc• Environmentální prevence

Ročník	Začlenění preventivně výchovné činnosti do výuky
7.	<p>Chemie:</p> <ul style="list-style-type: none">• Nebezpečné chemické látky v domácnosti• Protichemická ochrana <p>Fyzika:</p> <ul style="list-style-type: none">• Ochrana před elektrickým proudem <p>Rodinná výchova:</p> <ul style="list-style-type: none">• Drogová prevence• Prevence šikany
8.	<p>Globální výchova:</p> <ul style="list-style-type: none">• Právní zodpovědnost• Rasismus a tolerance• Kyberbezpečnost <p>Rodinná výchova:</p> <ul style="list-style-type: none">• Drogová prevence• Prevence šikany
9.	<p>Globální výchova</p> <ul style="list-style-type: none">• Trestní odpovědnost dětí• Terorismus a války• Evakuace a evakuační zavazadlo• Ekonomické problémy

8 PLÁN PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÉ ČINNOSTI

Na základě analýzy aktuálního stavu preventivně výchovné činnosti na základní škole Academic school Uherské Hradiště byly vytvořeny plány preventivně výchovné činnosti pro 1. i 2. stupeň základního vzdělávání. Plány jsou vytvořeny pro každou třídu jednotlivého stupně a obsahují okruhy a jejich náplň dle věku a schopností žáků. Ke každé kapitole je přiřazena doporučená výuková metoda ke zvýšení efektivity výuky a správnému pochopení.

Tabulka 4 – Plán preventivně výchovné činnosti pro 1. stupeň základní školy (vlastní zpracování)

Třída	Okruh	Náplň	Vyučovací metoda
1.	Dopravní výchova	Lidé a dopravní prostředky Chování na chodníku a na silnici Bezpečné místo pro hru	Diskuse Simulace a dramatizace Skupinová práce
	OČMU	Složky IZS – uniformy a telefonní čísla Běžné rizikové situace Jak se chovat v lese	Diskuse a přednášky Řešení problému Diskuse, práce s obrazem
2.	Dopravní výchova	Dopravní prostředky – bezpečnost Dopravní značení pro chodce, semafor Ochrana a prevence úrazů	Skupinová práce Diskuse, samostatné učení, práce s obrazem Diskuse, dramatizace
	OČMU	Tísňové linky Rizika v přírodě Mimořádné události	Diskuse, přednáška Řešení problému Přednáška
	První pomoc	Co dělat při neštěstí Kdo je to ZZS Volání na tísňové linky Jak nahlásit adresu	Diskuse Přednáška, práce s obrazem Simulace Diskuse

Třída	Okruh	Náplň	Vyučovací metoda
3.	Dopravní výchova	Bezpečnost na veřejných prostranstvích Obytná zóna a její pravidla Chování v dopravních prostředcích a na zastávkách	Přednáška, dramatizace Práce s obrazem, diskuse Diskuse, skupinová práce
	OČMU	Rizika v nejbližším okolí Hasík.cz	Práce s obrazem, diskuse Přednáška
	Bezpečnost na internetu	Co je internet, webové stránky a jak se na ně připojujeme Bezpečnost na internetu a jeho rizika	Přednáška, e-learning, diskuse Diskuse, skupinová práce
	První pomoc	Lehké úrazy – použití obvazu, náplasti Autonehoda – co dělat, k čemu slouží lékárnička	Simulace, skupinová práce Diskuse, simulace, skupinová práce
4.	Dopravní výchova	Bezpečnost na jízdním kole Základní výbava jízdního kola a cyklisty Dopravní značky Průkaz cyklisty	Prostřednictvím koordinálního subjektu bezpečnosti silničního provozu v ČR – BESIP
	OČMU	Osobní bezpečí – evakuace, bezpečnostní označení Nález neznámého předmětu	Přednáška, simulace, práce s obrazem Řešení problému, diskuse
	Bezpečnost na internetu	Osobní údaje, jak je chránit a co se s nimi nesmí dělat Správné použití hesla a jeho možné zneužití	Diskuse, e-learning, přednáška e-learning, samostatné učení

Třída	Okruh	Náplň	Vyučovací metoda
	První pomoc	Úpal a úžeh Napadení zvířetem Zapadlý jazyk Zastavení krvácení	Přednáška, diskuse Diskuse Skupinová práce Skupinová práce, simulace
5.	OČMU	IZS – význam a jednotlivé složky Požáry a jejich rizika Podpora a ochrana fyzického a duševního zdraví a psychické pohody (šikana, kyberšikana, diskriminace, kriminalita...)	Přednáška, diskuse Diskuse, skupinová práce Bodysculpting, diskuse, přednáška
	Bezpečnost na internetu	Sociální sítě Použití mobilních zařízení a jejich nebezpečí Online zdroje a zábava	Přednáška Diskuse Diskuse, e-learning
	První pomoc	Záchvaty Šok	Přednáška, skupinová práce, dramatizace

Plány byly zpracovány v souladu s rámcovými vzdělávacími programy pro základní vzdělávání a tvoří důležitá témata z oblasti preventivně výchovné činnosti, která by měla být do výuky zahrnuta. Pro 1. stupeň se jedná o okruhy témat jako je ochrana člověka za mimořádných událostí, dopravní výchova, první pomoc a bezpečnost na internetu. Dále jsou tato témata rozvinuta o jejich možný obsah, kterému by se mělo v jednotlivých třídách věnovat. Pro správné pochopení je součástí plánu doporučená výuková metoda pro každé téma a v přílohách práce lze nalézt doporučené učebnice a materiály pro výuku těchto témat.

Cílem výuky na 1. stupni základního vzdělávání je, aby žáci chápali význam pojmů jako je MU a krizová situace a znali možná rizika, spojená s běžným životem nebo pobytem v přírodě. Taktéž je důležité, aby chápali význam IZS a dokázali rozeznat jednotlivé složky. V rámci první pomoci by žáci měli ovládat základy první pomoci, tedy použití obvazového

materiálu, pomoc při dopravní nehodě, nebo jak reagovat v případě šoku. Žáci by si také měli osvojit volání na tísňové linky, znát všechna potřebná telefonní čísla a popsat situaci a adresu, kde se nacházejí. Co se týče bezpečnosti na internetu, je důležité, aby žáci chápali jeho rizika a uměli si správně chránit své osobní údaje. Součástí výuky na 1. stupni základní školy je také dopravní výchova, kde by žák na konci tohoto studia měl ovládat bezpečnost v silničním provozu, znát základní výbavu cyklisty a jízdního kola a rozeznat základní dopravní značky. Po ověření těchto znalostí žák získá průkaz cyklisty v rámci besedy s BESIP, která se koná každý rok ve 4. ročníku.

V rámci výuky by také měly probíhat praktické ukázky nebo návštěvy jednotlivých složek IZS, které v plánu nejsou zahrnuty. Po konzultaci s preventistou vybrané základní školy bylo zjištěno, že škola nemá dostatečné časové možnosti pro pravidelné absolvování těchto přednášek nebo exkurzí. Avšak pro správné pochopení a lepší orientaci v této problematice jsou tato setkání nezbytná. Proto jsou tyto aktivity zmíněny mimo vypracovaný plán.

- V 1. a 2. třídě by měly probíhat exkurze na stanice HZS ČR v rámci pochopení problematiky běžných rizikových situací a MU. Žáci si tak osvojí práci hasičů a při kontaktu s nimi budou mít v jejich práci důvěru. Tyto exkurze by tak měly probíhat co 2 roky.
- Pro žáky 3. třídy, jak je také zmíněno v samotném plánu, by měla proběhnout přednáška v rámci projektu Hasík.cz. Zde se žáci dozví o tísňových linkách, varovném signálu nebo co dělat v případě požáru.
- 4. a 5. třída by měla společně absolvovat setkání s pracovníky ZZS a seznámit se tak se zásadami první pomoci a následně si vše prakticky vyzkoušet.

Základní škola pravidelně každý rok provádí cvičení na požární poplach s následnou evakuací z budovy. Toto cvičení by mělo být zachováno a provozováno i nadále každý rok. Cílem cvičení pro 1. až 5. třídu by mělo spočívat ve správném jednání při zaznění varovného signálu, tedy poslouchat pokynů vyučujícího a bezpečně se evakuovat z budovy. Nově by bylo vhodné, v návaznosti na aktuální problémy převážně v zahraničí, provozovat také pravidelné každoroční cvičení na přítomnost aktivního střelce v budově. Je však potřeba pro toto cvičení zvážit věk žáků a přistupovat k tomu tak, aby bylo cvičení pro žáky přínosem a nevyvolalo v nich paniku. Cílem u žáků 1. až 5. třídy by tak mělo být bezpečné ukrytí žáků ve třídě, nepanikařit, být potichu a poslouchat pokynů vyučujícího.

Plán slouží jako možné doporučení pro pedagogy základní školy Academic school Uherské Hradiště, jak správně tuto problematiku zařadit do výuky podle věku a schopností žáků. Plán by se měl pravidelně aktualizovat a hledat nové přístupy a metody výuky, které lze dále aplikovat.

V tabulce 5 je znázorněn plán preventivně výchovné činnosti pro 2. stupeň základní školy, který je následně popsán.

Tabulka 5 – Plán preventivně výchovné činnosti pro 2. stupeň základní školy (vlastní zpracování)

Třída	Okruh	Náplň	Vyučovací metoda
6.	OČMU	Mimořádné události a jejich rozdělení Varovný signál Evakuace – průběh, evakuační a přijímací střediska Evakuační zavazadlo Povodně a zásady chování při povodni	Přednáška, diskuse Diskuse, instruktáž Diskuse, dramatizace Skupinová práce, diskuse Přednáška, diskuse
	První pomoc	Úraz elektrickým proudem Zlomeniny Otřes mozku	Diskuse Instruktáž, skupinová práce Diskuse
	Prevence šikany	Co je to šikanování Jak předcházet šikaně Možné rizika spojená s šikanováním	Bodysculpting Diskuse Přednášky
	Drogová prevence	Zpracováno studentkou Lenkou Smýkalovou v bakalářské práci na téma Drogová prevence mládeže na základních školách.	

Třída	Okruh	Náplň	Vyučovací metoda
	Kybernetická bezpečnost	Definice Rizika a hrozby Ochrana proti kyberútokům	E-learning, diskuse, skupinová práce, práce s obrazem
7.	OČMU	Ukrytí a nouzové přežití Evakuace – bezpečné opuštění bytu Živelní MU – ochrana před nimi a příklady největších MU Aktivní střelec	Práce s obrazem, diskuse Dramatizace, diskuse Diskuse, práce s obrazem, skupinová práce Dramatizace, simulace, diskuse
	První pomoc	Popáleniny a omrzliny Resuscitace Vnitřní a vnější krvácení	Skupinová práce, diskuse Dramatizace Diskuse, skupinová práce
	Prevence kriminality	Záškoláctví Agresivita Právní vědomí a mezilidské vztahy	Diskuse Diskuse, simulace Přednáška, Diskuse, skupinová práce
	Drogová prevence	Zpracováno studentkou Lenkou Smýkalovou v bakalářské práci na téma Drogová prevence mládeže na základních školách.	
	Kybernetická bezpečnost	Sociální inženýrství Malware	E-learning, diskuse Přednáška, diskuse
8.	OČMU	Antropogenní MU, havárie Únik NL – chemické látky v domácnosti Radiační havárie	Práce s obrazem, diskuse Práce s obrazem, diskuse Přednáška, diskuse, skupinová práce

Třída	Okruh	Náplň	Vyučovací metoda
		Individuální a improvizovaná ochrana	Skupinová práce, simulace
	První pomoc	Tonutí Poranění páteře Otravy	Dramatizace, Diskuse Diskuse, skupinová práce Diskuse, simulace
	Kybernetická bezpečnost	Kyberšikana Způsoby prevence online závislosti	Diskuse Diskuse
	POKOS	Bezpečnost, bezpečnostní prostředí, bezpečnostní systém ČR Krizové stavy Povinnosti občanů při obraně státu	Přednáška, diskuse, skupinová práce Diskuse, práce s obrazem Diskuse, přednáška
9.	OČMU	Přežití v přírodě Terorismus a extremismus	Práce s obrazem, skupinová práce Přednáška, diskuse
	Prevence kriminality	Sexuální zneužití Infekční onemocnění a přenosné choroby Psychosociální pomoc	Bodysculpting, diskuse Přednáška, diskuse Diskuse, skupinová práce
	POKOS	AČR Vojenská policie, vojenské zpravodajství Záloha ozbrojených sil	Přednáška, diskuse E-learning, diskuse E-learning, diskuse

Plán preventivně výchovné činnosti pro 2. stupeň základního vzdělávání se zaměřuje na 6. až 9. třídu. Tématy pro výuku jsou ochrana člověka za mimořádných událostí, první pomoc, prevence šikany, drogová prevence, kybernetická bezpečnost, prevence kriminality a příprava občanů k obraně státu. Jednotlivá témata obsahují podoblasti, kterým by se měli vyučující v hodinách zabývat. Stejně jako v případě plánu pro 1. stupeň byly i zde přiřazeny výukové metody, které jsou k daným tématům doporučeny. Metody se však dají změnit v závislosti na okolnostech výuky a možnostech vyučujícího. Doporučená literatura k výuce těchto témat je uvedena v přílohách práce.

Cílem plánu pro druhý stupeň je žákům přiblížit MU a s tím spojenou ochranu. Žáci by na konci základní školy měli ovládat problematiku evakuace, rozpoznat varovné signály, připravit se na bezpečný odchod z domu, provést improvizovanou ochranu nebo reagovat na přítomnost aktivního střelce. Dále by měli ovládat základní první pomoc při různých typech poranění včetně pomoci při tonutí, popáleninách, otravách nebo zastavit krvácení a provádět resuscitaci.

Novými okruhy oproti prvnímu stupni jsou prevence šikany, kriminality a drogová prevence. Žáci by tak měli vědět co v takových případech dělat, na koho se obrátit a jak pomoci osobám s daným problémem. Drogová prevence však v tomto plánu není dále více rozvinuta, a to z toho důvodu, že probíhala spolupráce se studentkou 3. ročníku bakalářského studijního programu Ochrana obyvatelstva, která zpracovávala bakalářskou práci na toto téma a plán drogové prevence pro vybranou základní školu Academic School Uherské Hradiště vytvořila v rámci své práce. Oblast kybernetické bezpečnosti by měla žákům poskytnout informace o možných kybernetických útocích, kyberšikaně a také jak ochránit své heslo a údaje. V 8. a 9. ročníku se žáci seznámí s problematikou přípravy občanů k obraně státu, kde získají informace o bezpečnostním systému ČR a seznámí se s prací AČR a vojenské policie.

Tento plán neobsahuje praktické ukázky a exkurze, přesto jsou naplánovány tak, aby bylo možné je do výuky zařadit.

- Žáci 6. a 7. tříd by společně co dva roky absolvovali přednášku ve spolupráci s PČR, která by byla zaměřena na prevenci kriminality a právní odpovědnost dětí. Tyto přednášky probíhají na škole Academic School Uherské Hradiště i v současnosti, a bylo by tedy dobré je zachovat.
- Každé 3 roky by se žáci 7., 8. a 9. tříd zúčastnili prezentační akce pořádané odborem komunikace Ministerstva Obrany ve spolupráci s jednotlivými organizačními celky

resortu. Cílem akce by bylo žáky seznámit s posláním AČR a zároveň by si vyzkoušeli, jak poskytnout první pomoc, základy sebeobranu nebo jak se zachovat v případě úniku nebezpečné látky.

V návaznosti na každoroční pořádání cvičení požárního poplachu je důležité procvičit i samotnou evakuaci z budovy. Oproti 1. stupni, kde je snahou naučit žáky pozornosti a řídit se povely učitele, tak u žáků 2. stupně je potřeba rozvíjet i jiné oblasti. V jejich případě je potřeba umět rozeznat i druhy evakuace, značení evakuačních tras a nalezení nejsnazší cesty z vnitřních prostor budovy.

S ohledem na narůstající počet incidentů spojených s aktivním střelcem je pro žáky 2. stupně zařazena i oblast věnující se této problematice. Žáci by měli být schopni vědět, jak se zachovat při útoku aktivního střelce, jak se ukryt, zabezpečit místnost a jak vést komunikaci s operačními a informačními středisky. Všechny tyto body by byly součástí cvičení, které by tak prověřilo jejich schopnosti a rychlou reakci na aktivního střelce. Cvičení by bylo stejně tak jako požární poplach a evakuace prováděno každoročně.

9 NÁVRHOVÁ OPATŘENÍ

Na základě zpracovaného plánu preventivně výchovné činnosti jsou navrhovány programy a okruhy pro zlepšení současného stavu. Samotné okruhy, které jsou aktuálně vyučovány, byly konzultovány se zástupci základní školy a aktuální návrhy se tak snaží jejich současnou podobu zlepšit.

Krom navrhovaných plánů preventivně výchovné činnosti pro žáky 1. a 2. stupně základní školy Academic School Uherské Hradiště se nabízejí i další možnosti rozšíření vzdělávání. Jedná se o projekty nebo školní akce, které mohou snížit časovou náročnost pro základní školu nebo navázat spolupráci i s jinými než záchrannými a bezpečnostními sbory. V bodech níže jsou popsány a vysvětleny navrhované oblasti.

Den/týden bezpečnosti

Jednou z variant časové úspory základní školy je uspořádání dne nebo týdne bezpečnosti. Škola by si mohla dle svých možností stanovit, zda uspořádá v jednom dni bezpečnostní akci, jež by se účastnili všechny složky IZS. V tomto případě by mohla akce být vedena jako workshop, kde by žáci mohli na vytvořených stanovištích sledovat práci příslušníků IZS a seznámit se tak s jejich činnostmi. V případě týdenního rozsahu akce by škola věnovala každý den jedné samostatné složce, kde by byly detailněji objasněny činnosti jejich každodenní práce i s ukázkami z praxe.

Krom základních složek by tak mohly být osloveny i složky ostatní, jako například horská služba, vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, obecní policie nebo jiné záchranné sbory. Možností je také zapojení neziskových organizací jako je Český červený kříž, ADRA, Maltéžská pomoc a jiné.

Centra zdraví a bezpečí

Jednou z variant, kterou uvádí i aktuálně platná koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030 je tzv. Centrum zdraví a bezpečí. V koncepci jsou uvedeny jako podpora informační činnosti a jako jeden z prvků pro zvyšování úrovně připravenosti obyvatelstva. Svou výstavbou, která připomíná malé město s kompletní infrastrukturou a vybavením umožňují realizovat preventivně výchovnou činnost ve formě praktických ukázek. Jedno takové centrum se nachází v Karlových Varech. Snahou HZS ČR je vybudovat tato centra ve všech krajích ČR. Možnou alternativou je tak i domluvit den v tomto centru, kde by se žáci základní školy Academic School Uherské Hradiště seznámili

s jednotlivými pracovišti, která se v tomto areálu vyskytují a vyzkoušeli si veškeré činnosti v praxi. Samotné centrum zdraví a bezpečí je označováno jako „Svět záchranářů“ a nabízí odborně zaměřené přednášky pro žáky základních škol. Přehled programů je vypsán níže v tabulce 6 (Svět záchranářů, 2015).

Tabulka 6 – Programy pořádané pro školská zařízení (Svět záchranářů, 2015)

Program	Třída
Svět zdraví	7. – 9. třída
Svět rizik	MŠ a I. stupeň ZŠ
Svět bezpečí	I. i II. stupeň kromě 6. tříd
Svět ohně	I. i II. stupeň kromě 6. tříd
Mimořádné události	7. - 9. třídy ZŠ a SŠ
Odpolední mimořádné události / Svět rizik	pro žáky 7. - 9. třídy ZŠ a SŠ / pro I. stupeň ZŠ, školní družiny, předškolní děti z MŠ
První pomoc	pro žáky 7. - 9. tříd ZŠ a SŠ
Dopravní výchova pro 5. třídy ZŠ	3. - 5. třída
Dopravní výchova pro mládež	pro 8. a 9. třídy ZŠ a pro žáky SŠ
Dopravní výchova pro 4. třídy ZŠ	4. třída

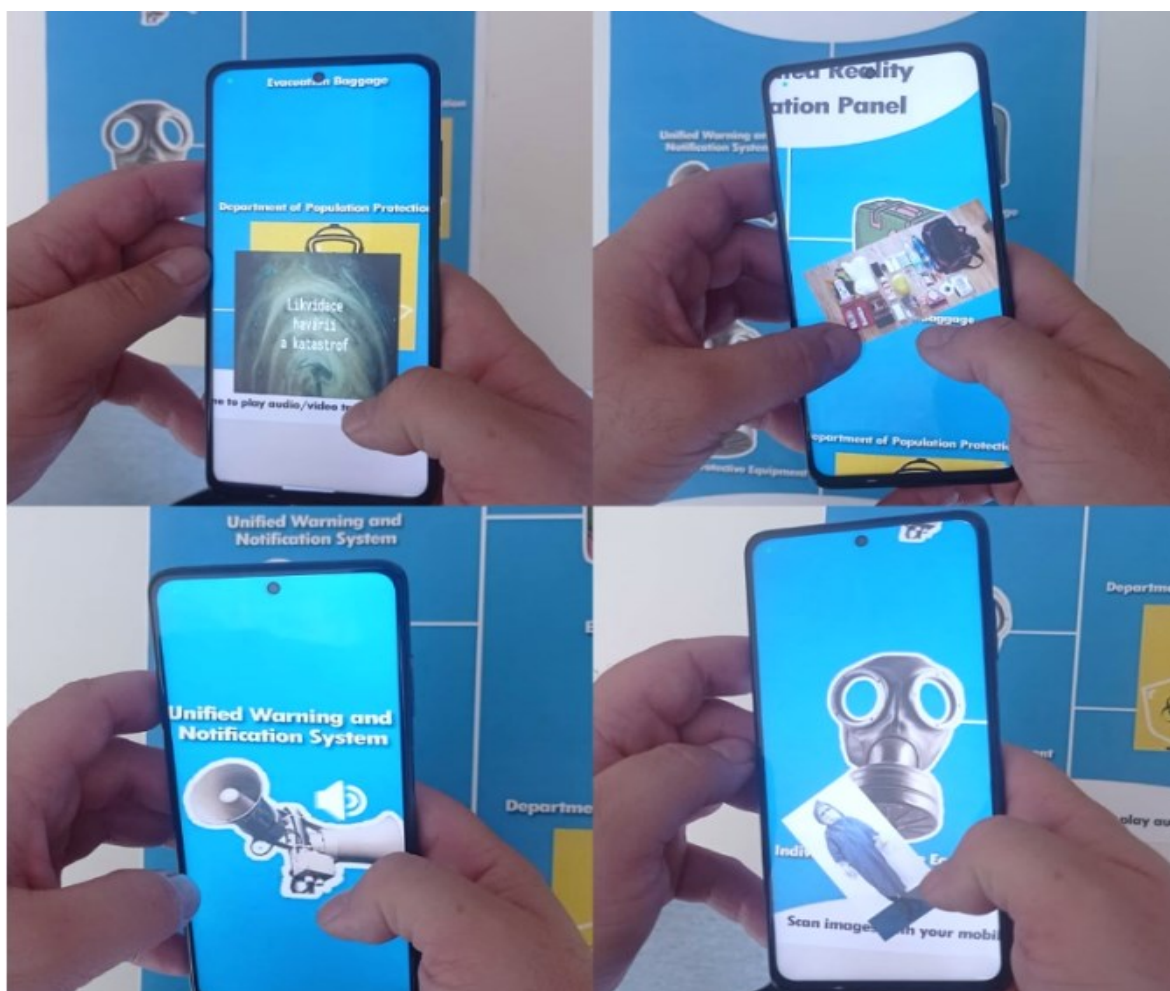
Na snímku níže lze vidět rozložení centra s areálem, které z většiny tvoří prostor pro dopravní výchovu. Další objekty zastupují jednotlivé složky IZS.

Obrázek 2 – Areál Světa záchranářů (Komora záchranářů, 2016)

Spolupráce s Fakultou logistiky a krizového řízení

Jednou z možností, která se nabízí i z hlediska dislokace je prohloubení spolupráce s Fakultou logistiky a krizového řízení Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Jak budova fakulty, tak i budova základní školy sídlí v areálu bývalých vojenských kasáren, a tak se zde nabízí možnost prohloubení jejich spolupráce. Do procesu bezpečnostních akcí by tak mohl být přizván odborný akademický personál, který by ve formě přednášek žákům předal vědomosti o problematice ochrany obyvatelstva, environmentální bezpečnosti nebo krizovém řízení. Stejně tak by šla propojit i praxe s pokročilými technologiemi, jako je virtuální a rozšířená realita. Oběma technologiemi fakulta disponuje a zároveň je i v koncepci ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030 stanoveno, že by se tyto technologie měli využívat v procesu vzdělávání obyvatelstva.

Obrázek 3 – Využití rozšířené reality ve výuce (Džermanský, 2022)

Další možností je zapojení se do programu Noc vědců. Tento program pořádá Fakulta logistiky a krizového řízení každoročně na jedno zvolené téma, které má za cíl přiblížit vědu

široké veřejnosti, a tak lze i tímto programem provázat schopnosti žáků s bezpečnostními opatřeními a dále tak i u ostatních žáků rozvíjet jejich vědomosti a zájem.

Noc vědců na Fakultě logistiky a krizového řízení každoročně nabízí ukázky hasičů v akci, mobilní planetárium, temnou komoru, práci PCR, nebo ukázky chemických experimentů, workshopy a další.

Využití informačních médií a sociálních sítí

Velký potenciál v oblasti šíření informací mezi dětmi ve školním věku mají v posledních letech sociální média. Sociální sítě a všeobecně internet má na žáky velký vliv a žáci mu věnují velkou část svého času. Využití v oblasti preventivně výchovné činnosti je možné pomocí nových kampaní nebo mobilních aplikací, které by žákům poskytovaly informace z oblasti bezpečnosti. Do kampaní lze také zařadit známé osobnosti, youtubery nebo influencersy, kteří by oblast bezpečnosti propagovali na svých sociálních sítích. Další možností je vytvoření online her s bezpečnostní tematikou, nebo otevření online prohlídek jednotlivých stanic složek IZS.

ZÁVĚR

Preventivně výchovná činnost je jednou ze stěžejních součástí nejen žáků, ale i obecně široké veřejnosti. Se stále narůstajícími mimořádnými událostmi a krizovými situacemi, které se neodehrávají pouze uvnitř státu v rámci vnitřního bezpečnostního prostředí, ale také ve vnějším bezpečnostním prostředím za hranicemi státu je potřeba rozvíjet vzdělávání oblasti bezpečnosti.

Stanoveným hlavním cílem diplomové práce bylo zpracování plánu preventivně výchovné činnosti pro vybranou základní školu. Pro tento cíl byla vybrána základní škola Academic School Uherské Hradiště, která nabízí celkem tři stupně vzdělávání a to mateřské, základní a středoškolské. Za pomoci vybraných metod a analýz v rámci dílčího cíle bylo zjištěno, že základní škola se drží rámcových vzdělávacích programů, tudíž neorganizuje a nepořádá další akce nebo programy zaměřené na rozvoj žáků v předmětné oblasti. Z nestandardizovaného rozhovoru vyplynulo, že škola nemá dostatečné časové možnosti pro zapojení těchto akcí, a tak nevybočuje z řad jiných základních škol.

Pro zlepšení současného stavu byl tak zpracován plán preventivně výchovné činnosti, který byl konzultován se zástupci Generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky z úseku preventivně výchovné činnosti. Plán je tvořen pro 1. a 2. stupeň a jsou v něm uvedeny oblasti a jejich obsah dle jednotlivých tříd i s metodickou podporou pro vyučující. Tento plán lze tak využít jako návod a podporu, jak mezi žáky základní školy zvýšit vědomosti o oblastech bezpečnosti, integrovaném záchranném systému, mimořádných událostech, krizových situacích, ale i dalších oblastech, které představují hrozbu pro dnešní děti jako kybernetická bezpečnost, drogová prevence a prevence kriminality.

Součástí jsou také programy a možnosti nad rámec stanoveného plánu. Mezi tyto alternativy byla zařazena například spolupráce s Fakultou logistiky a krizového řízení na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Pro potenciální exkurze je uvedeno centrum zdraví a bezpečí v Karlových Varech, kde by si žáci mohli v praxi vyzkoušet činnosti příslušníků integrovaného záchranného systému. Jednou z variant je také pořádání dne nebo týdne bezpečnosti, který by mohl být veden formou workshopu.

Na základě provedených analýz a zhotovených výstupů diplomová práce splnila stanovené cíle a naplnila tak všechny body jejího zadání.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

About NFPA, ©2022. Www.nfpa.org [online]. Massachusetts: National Fire Protection Association [cit. 2023-04-15]. Dostupné z: <https://www.nfpa.org/About-NFPA>

About the Ready Campaign, 2021. Ready.gov [online]. U.S. Department of Homeland Security [cit. 2023-04-15]. Dostupné z: <https://www.ready.gov/about-us>

Audit národní bezpečnosti, 2016. Vlada.cz [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Audit-narodni-bezpecnosti-20161201.pdf>

BESIP: Kdo jsme, ©2023. Besip.cz [online]. Praha: Ministerstvo dopravy [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://besip.cz/Pro-odborniky/O-Besip/BESIP-o-nas>

Bezpečná cesta do školy, 2021. Zzsol.cz [online]. Olomouc: ZZSOK [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.zzsol.cz/aktuality/Bezpecna-cesta-do-skoly-165>

Bezpečnostní strategie České republiky [online], 2015. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [cit. 2023-02-14]. ISBN 978-80-7441-005-5.

Bezpieczna szkoła + [online], 2018. Wrocław: Ministerstwo Edukacji Narodowej [cit. 2023-04-14]. Dostupné z: <https://bezpiecznaszkola.men.gov.pl/>

BLAŽEK, Jiří, ©2014. Historie a současnost civilní obrany, civilní ochrany a ochrany obyvatelstva: Civilní obrana. Vzdelavani-dh.cz [online]. SH ČMS [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://www.vzdelavani-dh.cz/publicCourse?id=61&head=132&subhead=340>

Bojový řád jednotek požární ochrany – taktické postupy zásahu: Dekontaminace, dekontaminační prostor, 2017. In: Hzscr.cz [online]. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR [cit. 2023-02-13]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/bojovy-rad-jednotek-pozarni-ochrany-v-dokumentech-491249.aspx>

Brandschutz macht Schule, 2022. Vfdb.de [online]. Münster: vfdb [cit. 2023-04-14]. Dostupné z: <https://www.vfdb.de/en/referat-12/aktuelles/brandschutz-macht-schule>

Civilní obrana, 2014. Vzdelavani-dh.cz [online]. Praha: SH ČMS [cit. 2023-03-17]. Dostupné z: <https://www.vzdelavani-dh.cz/publicCourse?id=61&head=132&subhead=340>

Courage-Schulen, 2022. Schule-ohne-rassismus.org [online]. Berlín: Schule ohne Rassismus - Schule mit Courage [cit. 2023-04-14]. Dostupné z: <https://www.schule-ohne-rassismus.org/netzwerk/courage-schulen/>

ČAPEK, Robert, 2015. Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4590-9.

Časopis 112, ©2023. Hzscr.cz [online]. Praha: GŘ HZS ČR [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/casopis-112.aspx>

Časopisy: 112, ©2023. Mvcr.cz [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/casopisy-112.aspx>

ČERVENKOVÁ, Iva, 2013. Výukové metody a organizace vyučování [online]. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě [cit. 2023-03-16]. ISBN 978-80-7464-238-8. Dostupné z: <https://projekty.osu.cz/svp/opory/pdf-cervenkova-vyukove-metody-a-organizace-vyucovani.pdf>

ČESKO, 1985. Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně. In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1985-133>

ČESKO, 1993. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky. In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-1>

ČESKO, 1998. Ústavní zákon č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky. In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-110>

ČESKO, 1999a. Zákon č. 219/1999 Sb. o ozbrojených silách České republiky. In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-219>

ČESKO, 1999b. Zákon č. 222/1999 Sb. o zajišťování obrany České republiky. In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-222>

ČESKO, 2000a. Zákon č. 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>

ČESKO, 2000b. Zákon č. 240/2000 Sb. o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon). In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240>

ČESKO, 2000c. Zákon č. 241/2000 Sb. o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů. In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-241>

ČESKO, 2001. Vyhláška č. 328/2001 Sb., ze dne 5. září 2001 o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému. In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-328>

ČESKO, 2002. Vyhláška č. 380/2002 Sb., ze dne 9. srpna 2002 k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva. In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-380>

ČESKO, 2004a. Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

ČESKO, 2004b. Zákon č. 585/2004 Sb. o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon). In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

ČESKO, 2008. Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky. In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-273>

ČESKO, 2011. Zákon č. 374/2011 Sb. o zdravotnické záchranné službě. In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-374>

ČESKO, 2015. Zákon č. 320/2015 Sb. o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru). In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2015-320>

Das BBK stellt sich vor, ©2022. Bbk.bund.de [online]. Bonn: BBK [cit. 2023-04-14]. Dostupné z: https://www.bbk.bund.de/DE/Das-BBK/Das-BBK-stellt-sich-vor/das-bbk-stellt-sich-vor_node.html

DOLEŽEL, Martin et al., 2014. Základy ochrany obyvatelstva. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4268-6.

DŽERMANSKÝ, Martin, 2022. Rozšířená realita by mohla být pro hasiče přínosem. Hasicovo.cz [online]. Ústí nad Labem: Hasičovo [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: <https://www.hasicovo.cz/cs/zpravy/rozsirena-realita-by-mohla-byt-pro-hasice-prinosem>

Einführung für Lehrer, 2015. Friedensbildung-schule.de [online]. Bonn: friedensbildung-schule [cit. 2023-04-14]. Dostupné z: <https://friedensbildung-schule.de/einfuehrung-fuer-lehrer>

Emergency Planning: Plan for emergencies and know how to respond., 2020. Schoolsafety.gov [online]. Washington D.C.: SchoolSafety.gov [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://www.schoolsafety.gov/emergency-planning>

Filosofie školy, ©2022. Academicschool.cz [online]. Uherské Hradiště: Academic School, Mateřská škola a základní škola [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://academicschool.cz/filosofie-skoly/>

Für Eltern und Lehrende, 2011. Max-und-flocke-helferland.de [online]. Bonn: BBK [cit. 2023-04-14]. Dostupné z: https://www.max-und-flocke-helferland.de/DE/ElternUndLehrer/elternUndLehrer_node.html

GERHÁT, Ivan, 2018. Příprava občanů k obraně státu: příručka pro učitele základních a středních škol [online]. 2. vydání. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – Vojenský historický ústav Praha [cit. 2023-03-15]. ISBN 978-80-7278-728-9. Dostupné z: https://pokos.army.cz/sites/pokos.army.cz/files/dokumenty/zakladni-stranka/prirucka_2018_final_na_web.pdf

GRECMANOVÁ, Helena a Eva URBANOVSKÁ, 2007. Aktivizační metody ve výuce, prostředek ŠVP. Olomouc: Hanex. Edukace (Hanex). ISBN 978-808-5783-735.

HADDOW, George D., Jane A. BULLOCK a Damon P. COPPOLA, 2017. Introduction to emergency management. Amsterdam: Elsevier. ISBN 978-012-8030-646.

Hasiči pro školy, ©2020. Hasiciproskoly.cz [online]. Zlín: HZS Zlínského a Ústeckého kraje [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.hasiciproskoly.cz/o-projektu>

HASIK CZ: Preventivně výchovná činnost v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva, 2021. Hasik.cz [online]. Bruntál: Citadela Bruntál [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: http://www.hasik.cz/projekt_zs.html

CHLÍBKOVÁ, Daniela a Ferdinand MAZAL, 2008. Consideration on education in the field of civil protection not just from the historical point of view. Tělesná kultura [online]. Olomouc: Fakulta tělesné kultury Univerzity Palackého, 31(1), 30-47 [cit. 2023-03-17]. ISSN 12116521. Dostupné z: doi:10.5507/tk.2008.003

KAVAN, Štěpán a Zdeněk RATHAUSKÝ, 2022. Možnost využití virtuální reality pro edukativní únikovou hru. The Science for Population Protection [online]. 1-9 [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <http://www.population-protection.eu/prilohy/casopis/45/395.pdf>

Komora záchranářů: Karlovarský Svět záchranářů má obsazeno na dva roky dopředu, 2016. Komorazachranaru.cz [online]. Praha: Komora Záchranářů [cit. 2023-04-22]. Dostupné z: <https://www.komorazachranaru.cz/aktualita/karlovarsky-svet-zachranaru-ma-obsazeno-na-dva-roky-dopredu>

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015, 2002. In: Bezpecnost.praha.eu [online]. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR [cit. 2023-01-25]. Dostupné z: <https://bezpecnost.praha.eu/clanky/koncepce>

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020, 2008. In: Krizport.cz [online]. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR [cit. 2023-01-25]. Dostupné z: <https://www.krizport.cz/soubory/data/dokumenty/koncepce-ochrany-obyvatelstva-do-roku-2013-s-vyhledem-do-roku-2020>

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030, 2013. In: Hzscr.cz [online]. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR [cit. 2023-01-25]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/ochrana-obyvatelstva-v-ceske-republice.aspx>

Koncepce revize vzdělávací oblasti Člověk a zdraví, 2023. In: Velke-revize-zv.rvp.cz [online]. Praha: Národní pedagogický institut České republiky [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: <https://velke-revize-zv.rvp.cz/files/koncepce-cz.pdf>

Koncepce vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení, 2017. In: Hzscr.cz [online]. Praha: GŘHZSČR [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/vzdelavani-v-oblasti-ochrany-obyvatelstva-a-krizoveho-rizeni.aspx>

KONÍŘOVÁ, Marta, 2006. Branná výchova: soupis učebnic branné výchovy ve sbírce oddělení dějin školství Muzea Komenského v Přerově. Přerov: Muzeum Komenského v Přerově. ISBN 80-239-8964-2.

KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše, Danuše KRATOCHVÍLOVÁ a Libor FOLWARCZNY, 2013. Ochrana obyvatelstva. 2., aktualiz. vyd. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). ISBN 978-80-7385-134-7.

Krizport [online], ©2020. Brno: Portál krizového řízení JmK. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.krizport.cz/>

KUŽÍLKOVÁ, Nela, 2020. Preventivně výchovná činnost na základních školách. Ostrava. Bakalářská práce. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava. Vedoucí práce Ing. Lenka Brumarová, Ph.D.

Latest News, ©2022. Schoolsafety.gov [online]. School Safety [cit. 2023-04-15]. Dostupné z: <https://www.schoolsafety.gov/>

LOŠEK, Václav, 2013. Integrovaný záchranný systém. Uherské Hradiště: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. ISBN 978-80-7454-287-9.

MARTÍNEK, Bohumír, 2003. Ochrana člověka za mimořádných událostí: příručka pro učitele základních a středních škol [online]. Vyd. 2., opr. a rozš. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR [cit. 2023-02-14]. ISBN 80-866-4008-6.

MINAŘÍK, Pavel, 2004. Záchranné a výcvikové základny. Armada.vojenstvi.cz [online]. Praha: Československá armáda [cit. 2023-03-17]. Dostupné z: <https://armada.vojenstvi.cz/povalecna/predstavujeme-utvary-act/sily-uzemni-obrany/zachranne-a-vycvikove-zakladny.htm>

MINISTERSTVO VNITRA ČR, 2016. Terminologický slovník pojmů z oblasti krizového řízení, ochrany obyvatelstva, environmentální bezpečnosti a plánování obrany státu. Mvcr.cz [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2023-04-24]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovnik-krizove-rizeni-a-planovani-obrany-statu.aspx>

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha [online], 2001. [Praha]: Tauris [cit. 2023-02-14]. ISBN 80-211-0372-8.

NELEŠOVSKÁ, Alena a Hana SPÁČILOVÁ, 2005. Didaktika primární školy. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-1236-5.

NEŠPOR, Zdeněk, 2018. Sociologická encyklopedie: Vzdělávání. Encyklopedie.soc.cas.cz [online]. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Vzd%C4%9BI%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD>

Ochrana člověka za mimořádných událostí: Příručka pro učitele základních a středních škol, 2003. In: Mvcr.cz [online]. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR [cit. 2023-04-23]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti.aspx>

Ochrana obyvatelstva: Ochrana obyvatelstva v České republice, 2016. Hzscr.cz [online]. Praha: GŘHZSČR [cit. 2023-02-12]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/ochrana-obyvatelstva-v-ceske-republice.aspx>

Ochrana života a zdraví: Štátny vzdelávací program, 2009. Statpedu.sk [online]. Bratislava: Štátny pedagogický ústav [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/statny-vzdelavaci-program/ochrana_zivota_a_zdravia_isced1.doc.pdf

PLUCKOVÁ, Irena et al., 2017. Jak se zachovat, když...: pro 2. stupeň ZŠ a odpovídající ročníky víceletého gymnázia vztahující se k osvojování účelného chování při mimořádných událostech a při ohrožení v každodenních rizikových situacích. 2. aktualizované vydání. Brno: Nová škola. Duhová řada. ISBN 978-80-7289-887-9.

Pokyn MŠMT: k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů, 2003. In: . Praha: MŠMT, 12 050/03-22. Dostupné také z: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/pokyn-msmt-k-zacleneni-tematiky-ochrany-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-do-vzdelavacich-programu-a-dodatek-k-ucebnim-dokumentum-pro-zakladni-skoly-stredni-skoly-specialni-skoly-a-vyssi-odborne-skoly-ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-1>

Práce s nadanými, ©2022. Academicschool.cz [online]. Uherské Hradiště: Academic School, Mateřská škola a základní škola [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://academicschool.cz/veda-u-nas/>

Preventivně výchovná činnost Hasičského záchranného sboru, ©2023. Hzscr.cz [online]. Praha: GŘ HZS ČR [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/preventivne-vychovna-cinnost-hasicskeho-zachranneho-sboru.aspx?q=Y2hudW09OQ%3D%3D>

Preventivně výchovná činnost v obci, 2017. Libkova-voda.cz [online]. Libkova Voda: Město Libkova Voda [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://www.libkova-voda.cz/preventivne-vychovna-cinnost-v-obci/ds-1013>

Preventivně výchovná činnost, ©2023. Hzscr.cz [online]. Praha: GŘHZSČR [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/ochrana-obyvateľstva-preventivne-vychovna-cinnost-preventivne-vychovna-cinnost.aspx>

Preventivně výchovná činnost: HZS Středočeského kraje, ©2023. Hzscr.cz [online]. Praha: GŘHZSČR [cit. 2023-03-17]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/menu-ochrana-obyvateľstva-preventivne-vychovna-cinnost-preventivne-vychovna-cinnost.aspx>

Preventivní informace: Rady Policie ČR a informace o prevenci, ©2023. Policie.cz [online]. Praha: Policie ČR [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/rady-policie-cr-a-informace-o-prevenci-143872.aspx>

Pro školy a učitele, ©2014. Pokos.army.cz [online]. Praha: Ministerstvo obrany [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://pokos.army.cz/pro-skoly-ucitele>

Pro školy, ©2023. Zachranny-kruh.cz [online]. Praha: záchranný kruh [cit. 2023-03-12]. Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/pro-skoly/>

Příprava občanů o obraně státu: Soutěže, ©2014. Pokos.army.cz [online]. Praha: Ministerstvo obrany [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://pokos.army.cz/souteze>

Rámcové vzdělávací programy, ©2022. Edu.cz [online]. Praha: MŠMT [cit. 2023-02-13]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, 2017. In: Archiv-nuv.npi.cz [online]. Praha: MŠMT [cit. 2023-02-15]. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani.html>

REITMAYER, Ladislav, 1982. K otázce vzniku, vývoje a stavu školní branné výchovy. In: Pedagogika: Časopis pro vědy o vzdělávání a výchově [online]. Praha: Pedagogický ústav J. A. Komenského ČSAV, s. 35-58 [cit. 2023-03-17]. ISSN 00313815.

Rescue report [online], ©2023. Brno: Rescuemedia [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://rescuemedia.cz/>

Resilience: Campus Resilience Program Exercise Starter Kits, 2021. Dhs.gov [online]. Washington D.C.: U.S. Department of Homeland Security [cit. 2023-04-15]. Dostupné z: <https://www.dhs.gov/exercise-starter-kits-esks>

ŘEHÁK, David, Bohumír MARTÍNEK a Petra LEGIERSKÁ, 2019. Ochrana obyvatelstva v kontextu aktuálních bezpečnostních hrozeb. 2. rozšířené vydání. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). ISBN 978-80-7385-220-7.

Sala Edukacyjna OGNIK, 2023. Gov.pl [online]. Wrocław: Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej we Wrocławiu [cit. 2023-04-14]. Dostupné z: <https://www.gov.pl/web/kmpsp-wroclaw/sala-edukacyjna-ognik>

SHRIDHAR, Mridula, 2018. What Is Montessori Method of Education [online]. Kreedo [cit. 2023-03-17]. Dostupné z: <https://kreedology.com/what-is-montessori-method-of-education/>

Statistická ročenka: Hasičského záchranného sboru České republiky, 2022. In: Hzscr.cz [online]. Praha: Ministerstvo vnitra-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky [cit. 2023-04-22]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/statisticke-rocenky-hasicskeho-zachranneho-sboru-cr.aspx>

Svět záchranářů: Centrum zdraví a bezpečí pro celou rodinu [online], 2015. Karlovy Vary: Asociace Záchranářský kruh [cit. 2023-04-22]. Dostupné z: <https://www.svetzachranaru.cz/>

ŠMÍDA, Zdeněk, 2016. Mnichovská dohoda a okleštěné hranice: Mnichovská dohoda. Zdeneksmida.cz [online]. Prostějov [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://www.zdeneksmida.cz/historie/mnichovska-dohoda-a-oklestene-hranice.html>

Štátny vzdelávací program: pre 1. stupeň základnej školy v Slovenskej republike, 2011. Statpedu.sk [online]. Bratislava: Národný inštitút vzdelávania a mládeže [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/statny-vzdelavaci-program/isced1_spu_uprava.pdf

ŠTĚŘÍKOVÁ, Nela, 2016. Vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva na základních školách: Aktuální situace a trendy. In: Ochrana & Bezpečnost [online]. Praha: Ochrana a bezpečnost o. s., s. 1–106 [cit. 2023-03-17]. ISSN 1805-5656. Dostupné z: http://ochab.ezin.cz/O-a-B_2016_C/2016_OaB_C_08_sterikova.pdf

Teaching Methods: Definition, Types, Best Teaching Methods For All Levels, ©2023. Schoolings.org [online]. Schoolings [cit. 2023-03-17]. Dostupné z:

<https://schoolings.org/teaching-methods-definition-types-best-teaching-methods-for-all-levels/>

TILCEROVÁ, Eleonóra, 2023. Příprava obyvatelstva: trendy a budoucnost. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR.

UHER, Michal, 2020. Ochrana obyvatelstva ve 21. století. Armádní noviny.cz [online]. armádní noviny [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://www.armadinoviny.cz/ochrana-obyvatelstva-ve-21-stoleti.html>

Vaše cesty k bezpečí: aneb chytré blondýny radí, 2019. In: Krizport.cz [online]. HZS Jmk [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.krizport.cz/soubory/data/rady/vase-cesty-k-bezpeci-2019-pdf>

Výchova a vzdělávání obyvatelstva: Činnost Hasičského záchranného sboru v rámci přípravy obyvatelstva, 2019. HZS.cz [online]. Praha: GŘHZSČR [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/cinnost-hasicskeho-zachranneho-sboru-v-ramci-pripravy-obyvatelstva.aspx>

Výchova a vzdělávání obyvatelstva: Preventivně výchovná činnost Hasičského záchranného sboru, ©2023. HZS.cz [online]. Praha: GŘ HZS ČR [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/preventivne-vychovna-cinnost-hasicskeho-zachranneho-sboru-cr.aspx>

Warn-App NINA, ©2022. Bbk.bund.de [online]. Bonn: BBK [cit. 2023-04-14]. Dostupné z: https://www.bbk.bund.de/DE/Warnung-Vorsorge/Warn-App-NINA/warn-app-nina_node.html

Základní škola, ©2022. Academicschool.cz [online]. Uherské Hradiště: Academic School, Mateřská škola a základní škola [cit. 2023-04-04]. Dostupné z: <https://academicschool.cz/zakladni-skola/>

Zebra se za Tebe nerozhledne, ©2023. Policie.cz [online]. Praha: Policie ČR [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/zebra-se-za-tebe-nerozhledne-262841.aspx>

ZIELENIECOVÁ, Pavla, 2017. Pedagogika: Metody a organizační formy výuky. In: Kdf.mff.cuni.cz [online]. Praha: Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy [cit. 2023-04-17]. Dostupné z: <https://kdf.mff.cuni.cz/vyuka/pedagogika/materialy/LS/16%20Metody%20a%20organizac>

[ni%20formy%20vyuky.pdf?fbclid=IwAR2Py-WMxHCNvN8hyskxjcdG-q5lCTzF1LmT_fNXNme-6tEK6ASWaugZBw](#)

ZORMANOVÁ, Lucie, 2012. Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4100-0.

ZORMANOVÁ, Lucie, 2014. Obecná didaktika: pro studium a praxi. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4590-9.

ZORMANOVÁ, Lucie, 2022. Gamifikace: nový fenomén ve výuce. Clanky.rvp.cz [online]. Praha: Národní pedagogický institut České republiky [cit. 2023-04-15]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/22995/gamifikace-novy-fenomen-ve-vyuce.html>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR	Česká republika
HZS	Hasičský záchranný sbor
IZS	Integrovaný záchranný systém
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MU	Mimořádná událost
MV-GŘ HZS ČR	Ministerstvo vnitra – Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru
OČMU	Ochrana člověka za mimořádných událostí
OO	Ochrana obyvatelstva
PČR	Policie české republiky
POKOS	Příprava občanů k obraně státu
SEPA	Systém evidence preventivních aktivit
ZZS	Zdravotnická záchranná služba

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 – Základní škola Academic School Uherské Hradiště (vlastní).....	47
Obrázek 2 – Areál Světa záchranářů (Komora záchranářů, 2016)	62
Obrázek 3 – Využití rozšířené reality ve výuce (Džermanský, 2022).....	63

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Strategické cíle koncepce ochrany obyvatelstva (Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030, 2020).....	25
Tabulka 2 – Preventivně výchovná činnost HZS ČR (Statistická ročenka, 2022)	31
Tabulka 3 – Výuka preventivně výchovné činnosti na základní škole Academic School Uherské Hradiště (vlastní zpracování).....	49
Tabulka 4 – Plán preventivně výchovné činnosti pro 1. stupeň základní školy (vlastní zpracování).....	52
Tabulka 5 – Plán preventivně výchovné činnosti pro 2. stupeň základní školy (vlastní zpracování).....	56
Tabulka 6 – Programy pořádané pro školská zařízení (Svět záchranářů, 2015).....	62

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Doporučená literatura pro výuku preventivně výchovné činnosti na základní škole

PŘÍLOHA P I: DOPORUČENÁ LITERATURA PRO VÝUKU PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÉ ČINNOSTI NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE

Dopravní výchova pro 1. stupeň ZŠ – příručka učitele

- Autor: Zdeněk Brom
- Příručka učitele dopravní výchovy pro 1. - 5. ročník ZŠ vytvořená ve spolupráci s oddělením BESIP Ministerstva dopravy.

Dopravní výchova pro 1. stupeň ZŠ

- Nakladatelství Fraus
- Učebnice dopravní výchovy pro 1.–5. ročník ZŠ vytvořená ve spolupráci s oddělením BESIP Ministerstva dopravy.

Ochrana člověka za mimořádných událostí – metodická příručka 1. stupeň ZŠ

- Autor: Felix Černoch

Ochrana člověka za mimořádných událostí pro první stupeň ZŠ

- Autorka: Věra Danielovská
- Další vydání s podtématy jako jsou živelní pohromy, havárie s únikem nebezpečných látek a radiační havárie a sebeochrana a vzájemná pomoc.

Ochrana člověka za mimořádných událostí – příručka pro učitele základních a středních škol

- Příručka pro učitele základních a středních škol se vydala na základě Pokynu MŠMT k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů kolektivem autorů.

Výchova dětí v oblasti požární ochrany – Příručka pro učitele základních a speciálních škol

- Vydal kolektiv autorů: Bohdan Mikulka, Štěpán Mikulka a Miroslav Piňos.
- Příručka obsahuje návod, jak žáky připravit na dopad možných následků živelních pohrom a dalších mimořádných událostí.

Základy první pomoci – Český červený kříž

- Vydává kolektiv autorů v rámci Českého červeného kříže

Záchranný kruh

- Poskytuje pracovní listy, interaktivní vzdělávací učebnice, testovací systém a metodické materiály.

Ochrana člověka za mimořádných událostí – metodický materiál pro učitele ZŠ

- Autorky: Markéta Mertová a Jitka Slaná Reissmannová
- Vydáno v rámci MV–generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR.

Jak se zachovat když...

- Učebnice určena po žáky 6.-9. ročníku.
- Koncipovaná v souladu v rámci rámcovými vzdělávacími programy.

Program prevence kriminality na základních školách – učební texty

- Autorka: Petra Kubišová

Příprava občanů k obraně státu – příručka pro učitele základních a středních škol

- Vydává kolektiv sekce obranné politiky a strategie Ministerstva obrany ČR.
- Příručka je určena učitelům základních a středních škol jako zdroj informací o tématech souvisejících se zajišťováním obrany státu.
- Věnuje se pouze vojenským aspektům přípravy občanů k obraně.

Bezpečnost na internetu – návod pro děti, teenagery i dospělé

- Autor: Pavel Kasík

Bezpečné chování na internetu pro kluky a pro holky – náměty na výukové aktivity

- Autoři: Kamil Kopecký, René Szotkowski a Lukáš Kubala
- Publikace, zaměřující se na problematiku bezpečného chování v online prostředí pro žáky základních škol.